



Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
JEANA RICHARDA DE LA TOURA
przedstawiona w dniu 14 lipca 2022 r.¹

Sprawa C-158/21

**Ministerio Fiscal,
Abogacía del Estado,
Partido político VOX
przeciwko
Lluísowi Puigowi Gordiemu,
Carlesowi Puigdemontowi Casamajó,
Antoniemu Comínowi Oliveresowi,
Clarze Ponsatí Obiols,
Meritxell Serret Aleu,
Marcie Rovirze Vergés,
Annie Gabriel Sabaté**

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania)]

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Europejski nakaz aresztowania – Decyzja ramowa 2002/584/WSiSW – Artykuł 1 ust. 3 – Artykuł 6 ust. 1 – Procedura przekazywania osób między państwami członkowskim – Warunki wykonania – Właściwość wydającego nakaz organu sądowego do wydania europejskiego nakazu aresztowania – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 47 akapit drugi – Prawo podstawowe do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy – Dwuetapowe badanie – Obowiązek sprawdzenia na pierwszym etapie przez wykonujący nakaz organ sądowy istnienia rzeczywistego ryzyka naruszenia tego prawa podstawowego z powodu systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego – Możliwość wydania nowego europejskiego nakazu aresztowania dotyczącego tej samej osoby podlegającego wykonaniu w tym samym państwie członkowskim

¹ Język oryginału: francuski.

I. Wprowadzenie

1. Rozpatrywany w niniejszej sprawie wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni szeregu przepisów decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi², zmienionej decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r.³.

2. Sąd odsyłający zwraca się do Trybunału z szeregiem pytań zmierzających w istocie do ustalenia, czy wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania ze względu na podnoszony brak właściwości wydającego nakaz organu sądowego do wydania nakazu, a także sądu, który ma osądzić osobę oskarżoną, oraz czy decyzja ramowa 2002/584 stoi na przeszkodzie wydaniu nowego europejskiego nakazu aresztowania po odmowie wykonania pierwszego europejskiego nakazu aresztowania.

3. Pytania te podniesiono w ramach postępowań wszczętych przeciwko byłym członkom katalońskich organów rządowych w następstwie zorganizowania w dniu 1 października 2017 r. referendum w sprawie samostanowienia wspólnoty autonomicznej Katalonii (Hiszpania). W stosunku do niektórych z oskarżonych, którzy od końca roku 2017 opuścili Hiszpanię, wydano europejskie nakazy aresztowania. Niewykonanie tych nakazów wynika zarówno z wyboru do Parlamentu Europejskiego niektórych z osób oskarżonych, jak i z istnienia kontrowersji w odniesieniu do rozpatrywanego postępowania karnego. Jeśli chodzi o rozpatrywaną sprawę, kontrowersje te dotyczą przepisów określających właściwość Tribunal Supremo (sądu najwyższego, Hiszpania) do osądzenia oskarżonych, które uzależniają ją w szczególności od miejsca popełnienia przestępstw oraz od wzajemnego powiązania przestępstw zarzucanych oskarżonym.

4. Rozpatrywany w niniejszej sprawie wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym ma swoje źródło konkretnie w odmowie uwzględnienia przez sądy belgijskie europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko Lluísowi Puigowi Gordiemu. Sąd apelacyjny, orzekający w ostatniej instancji, uzasadnił tę odmowę ryzykiem naruszenia prawa do bycia osądzonym przez sąd ustanowiony na mocy ustawy, przyjmując za podstawę ocenę, zgodnie z którą właściwość Tribunal Supremo (sądu najwyższego) do wydania orzeczenia w sprawie L. Puiga Gordiego nie opierała się na wyraźnej podstawie prawnej. Wyjaśnił ponadto, że należy również bardzo poważnie podejść do ryzyka naruszenia zasady domniemania niewinności. Mimo że wspomniana odmowa dotyczy bezpośrednio wyłącznie L. Puiga Gordiego, wniosek sądu odsyłającego został przedstawiony przez ten sąd w ten sposób, że służy on określeniu rozstrzygnięć, jakie należy wydać w odniesieniu do wszystkich oskarżonych.

5. Problematyka przedstawiona Trybunałowi wymaga, jak często się zdarza, znalezienia właściwej równowagi między skutecznością systemu przekazywania osób między państwami członkowskimi ustanowionego decyzją ramową 2002/584 a poszanowaniem praw podstawowych osób, wobec których wydano europejski nakaz aresztowania.

6. W wyroku z dnia 5 kwietnia 2016 r., Aranyosi i Căldăraru⁴, Trybunał określił metodę, jaką powinien zastosować wykonujący nakaz organ sądowy, przed którym osoba, wobec której wydano europejski nakaz aresztowania, powołuje się na istnienie ryzyka nieludzkiego lub

² Dz.U. 2002, L 190, s. 1.

³ Dz.U. 2009, L 81, s. 24, zwana dalej „decyzją ramową 2002/584”.

⁴ C-404/15 i C-659/15 PPU, zwany dalej „wyrokiem Aranyosi i Căldăraru”, EU:C:2016:198.

poniżającego traktowania zakazanego przez art. 4 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej⁵ ze względu na warunki pozbawienia wolności w wydającym nakaz państwie członkowskim. Metoda ta polega zasadniczo na przeprowadzeniu przez ów organ kontroli w dwóch etapach, przy czym na pierwszym etapie następuje stwierdzenie, że istnieje rzeczywiste ryzyko naruszenia rozpatrywanego prawa podstawowego ze względu na nieprawidłowości, które mogą mieć charakter systemowy lub ogólny albo też dotyczyć określonych grup osób czy niektórych ośrodków penitencjarnych w wydającym nakaz państwie członkowskim, a na drugim etapie – stwierdzenie, że istnieje konkretne i zindywidualizowane ryzyko naruszenia tego prawa w przypadku danej osoby.

7. W wyroku z dnia 25 lipca 2018 r., Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa)⁶, Trybunał rozszerzył tę metodę dwuetapowego badania na ryzyko naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu, gwarantowane w art. 47 akapit drugi karty. Trybunał potwierdził to orzecznictwo w wyroku z dnia 17 grudnia 2020 r., Openbaar Ministerie (Niezależność wydającego nakaz organu sądowego)⁷, a następnie w wyroku z dnia 22 lutego 2022 r., Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim)⁸.

8. W sprawach, w których wydano te wyroki, w ramach pierwszego etapu podniesiono istnienie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w odniesieniu do niezależności władzy sądowniczej wydającego nakaz państwa członkowskiego.

9. Głównym problemem w niniejszej sprawie jest zaś ustalenie, czy w przypadku, gdy nie powołano się na takie nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, wykonujący nakaz organ sądowy może mimo wszystko odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania, opierając się na istnieniu w tym państwie członkowskim ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, zagwarantowanego w art. 47 akapit drugi karty.

10. Zatem czy dwa etapy kontroli, którą powinien przeprowadzić wykonujący nakaz organ sądowy w odniesieniu do tego prawa podstawowego, mają charakter kumulatywny? Innymi słowy, jeżeli pierwszy etap nie pozwala na stwierdzenie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości mających wpływ na funkcjonowanie systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, czy organ ten jest uprawniony do odmowy wykonania rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania?

11. Trybunał regularnie przypomina, że zasada wzajemnego uznawania stanowi zgodnie z motywem 6 decyzji ramowej 2002/584 „kamień węgielny” współpracy sądowej w sprawach karnych i znajduje zastosowanie w art. 1 ust. 2 tej decyzji ramowej, wprowadzającym regułę, zgodnie z którą państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami tej samej decyzji ramowej⁹.

⁵ Zwana dalej „kartą”.

⁶ C-216/18 PPU, zwany dalej „wyrokiem Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa)”, EU:C:2018:586.

⁷ C-354/20 PPU i C-412/20 PPU, zwany dalej „wyrokiem Openbaar Ministerie (Niezależność wydającego nakaz organu sądowego)”, EU:C:2020:1033.

⁸ C-562/21 PPU i C-563/21 PPU, zwany dalej „wyrokiem Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim)”, EU:C:2022:100.

⁹ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 43 i przytoczone tam orzecznictwo).

12. Moim zdaniem należy wystrzegać się sytuacji, w której z powodu dopuszczenia zbyt wielu wyjątków od zasady wzajemnego uznawania motywowanych poszanowaniem praw podstawowych na owym „kamieniu węgielnym”, stanowiącym fundament współpracy sądowej w sprawach karnych, pojawiają się pęknięcia, a cierpliwie budowana konstrukcja zaczyna się chwiać lub nawet rozpaść z powodu braku solidnych fundamentów.

13. Należy również zadbać o to, by nie zagrażać realizacji celu decyzji ramowej 2002/584 i wzajemnemu zaufaniu między państwami członkowskimi, które leży u podstaw mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania ustanowionego w tej decyzji ramowej.

14. Dlatego też bronię poglądu, zgodnie z którym Trybunał powinien niezmiennie stać na stanowisku, że odmowa przekazania uzasadniona zarzutem dotyczącym ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, zagwarantowanego w art. 47 akapit drugi karty, przysługującego osobie, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, musi być rzeczywiście wyjątkowa. Ponieważ nie wykazano istnienia systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, wykonujący nakaz organ sądowy nie może zasadnie odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wyłącznie na podstawie zarzutu indywidualnego zagrożenia naruszeniem tego prawa podstawowego.

II. Okoliczności postępowania głównego i pytania prejudycjalne

15. W następstwie przyjęcia ustaw dotyczących niezależności wspólnoty autonomicznej Katalonii (Hiszpania) i przeprowadzenia w związku z tym referendum przed Tribunal Supremo (sądem najwyższym) wszczęto postępowanie karne przeciwko szeregowi osób, którym zarzuca się popełnienie w szczególności przestępstw buntu i sprzeniewierzenia środków publicznych.

16. Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że w ramach tego postępowania Tribunal Supremo (sąd najwyższy) wydał w dniu 14 października 2019 r. europejski nakaz aresztowania przeciwko Carlesowi Puigdemontowi Casamajó, a w dniu 4 listopada 2019 r. europejskie nakazy aresztowania przeciwko Antoniemu Comínowi Oliveresowi, Lluísowi Puigowi Gordiemu oraz Clarze Ponsatí Obiols. Podczas gdy C. Ponsatí Obiols została zatrzymana w Zjednoczonym Królestwie, trzech pozostałych oskarżonych zatrzymano w Belgii i w konsekwencji postępowania dotyczące wykonania europejskich nakazów aresztowania wszczęto w tym właśnie państwie członkowskim. Żadna z osób, których dotyczyły nakazy, nie wyraziła zgody na przekazanie.

17. Postępowania w Belgii przeciwko C. Puigdemontowi Casamajó i A. Comínowi Oliveresowi zawieszono w związku z wybraniem ich na członków Parlamentu Europejskiego ze względu na immunitet parlamentarny, z którego korzystają jako posłowie do Parlamentu Europejskiego¹⁰. Jednakże postępowanie dotyczące wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko L. Puigowi Gordiemu toczyło się nadal. To właśnie to postępowanie stanowi przedmiot niniejszej sprawy.

¹⁰ Zobacz w tym względzie postanowienie wiceprezesa Trybunału z dnia 24 maja 2022 r., Puigdemont i Casamajó i in./Parlament [C-629/21 P(R), EU:C:2022:413], w którym postanowiono, po pierwsze, uchylić wydane przez wiceprezesa Sądu Unii Europejskiej postanowienie z dnia 30 lipca 2021 r., Puigdemont i Casadegó i in./Parlament (T-272/21 R, niepublikowane, EU:T:2021:497), a po drugie, zawiesić wykonanie decyzji Parlamentu Europejskiego P9_TA(2021)0059, P9_TA(2021)0060 i P9_TA(2021)0061 z dnia 9 marca 2021 r. w sprawie wniosków o uchylenie immunitetu Carlesa Puigdemonta i Casamajó oraz Antonia Comína i Oliveresa, a także Clary Ponsatí i Obiols.

18. Postanowieniem z dnia 7 sierpnia 2020 r. 27. izba karna niderlandzkojęzycznego sądu pierwszej instancji w Brukseli (Belgia)¹¹ postanowiła odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko L. Puigowi Gordiemu.

19. Sąd odsyłający wyjaśnia, że sąd pierwszej instancji uznał, iż decyzja ramowa 2002/584 umożliwia mu dokonanie oceny właściwości wydającego nakaz organu sądowego do wydania europejskiego nakazu aresztowania. W tym względzie oparł się on w szczególności na orzecznictwie Trybunału dotyczącym kwalifikacji prokuratury kilku państw członkowskich jako „organu sądowego”¹², na motywach 8 i 12 decyzji ramowej 2002/584, a także na orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (zwanego dalej „ETPC”)¹³.

20. Sąd pierwszej instancji przeprowadził rzeczywiście weryfikację tej właściwości i stwierdził, że Tribunal Supremo (sąd najwyższy) nie jest właściwy do rozpoznania postępowania przeciwko L. Puigowi Gordiemu, a tym samym do wydania przeciwko niemu europejskiego nakazu aresztowania. Oparł on tę ocenę na opiniach Grupy Roboczej ds. Arbitralnych Zatrzymań Rady Praw Człowieka Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych¹⁴, dotyczących osób uczestniczących w popełnieniu tych samych czynów, a także na orzecznictwie ETPC¹⁵ oraz na przepisach prawa hiszpańskiego i prawa belgijskiego.

21. Apelacja wniesiona przez prokuraturę belgijską została oddalona wyrokiem izby oskarżeń sądu apelacyjnego w Brukseli (Belgia) z dnia 7 stycznia 2021 r.¹⁶, który w konsekwencji utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie oraz odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko L. Puigowi Gordiemu. Uzasadniając swój wniosek, zgodnie z którym właściwość wydającego nakaz organu sądowego, jak się wydaje, nie opiera się na wyraźnym przepisie prawnym, sąd apelacyjny oparł się na raporcie Grupy Roboczej ds. Arbitralnych Zatrzymań z dnia 27 maja 2019 r., na orzecznictwie ETPC, a także na dokumencie wyjaśniającym właściwość Tribunal Supremo (sądu najwyższego), dostarczonym przez ów sąd w dniu 11 marca 2021 r.

22. W tym kontekście sąd odsyłający wskazuje, że powinien orzec w przedmiocie utrzymania lub uchylenia istniejących europejskich nakazów aresztowania oraz ewentualnego wydania nowych europejskich nakazów aresztowania wobec wszystkich współoskarżonych w tej sprawie lub wobec niektórych z nich.

23. Ścisłej rzecz ujmując, jeśli chodzi o L. Puiga Gordiego, sąd ten wskazuje, że niniejsze odesłanie prejudycjalne pozwoli mu ocenić, czy możliwe jest ponowne złożenie wniosku o przekazanie wraz z wydaniem w razie potrzeby nowego europejskiego nakazu aresztowania wobec niego, niezależnie od tego, że organ sądowy tego samego państwa członkowskiego wykonującego nakaz odmówił przekazania tej osoby na podstawie powodów, które mogły być sprzeczne z decyzją ramową 2002/584.

¹¹ Zwana dalej „sądem pierwszej instancji”.

¹² W tym zakresie wymienił wyroki: z dnia 12 grudnia 2019 r., Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg i Openbaar Ministerie (Prokuratorzy w Lyonie i w Tours) (C-566/19 PPU i C-626/19 PPU, EU:C:2019:1077); z dnia 12 grudnia 2019 r., Openbaar Ministerie (Prokuratura w Szwecji) (C-625/19 PPU, EU:C:2019:1078); z dnia 12 grudnia 2019 r., Openbaar Ministerie (Prokurator królewski w Brukseli) (C-627/19 PPU, EU:C:2019:1079).

¹³ Sąd pierwszej instancji przytoczył w tym względzie wyrok ETPC z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie Claes i in. przeciwko Belgii (CE:ECHR:2005:0602JUD004682599).

¹⁴ Zwanej dalej „Grupą Roboczą ds. Arbitralnych Zatrzymań”.

¹⁵ Sąd pierwszej instancji powołał się tutaj na wyroki ETPC: z dnia 22 czerwca 2000 r. w sprawie Coëme i in. przeciwko Belgii (CE:ECHR:2000:0622JUD003249296); z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie Claes i in. przeciwko Belgii (CE:ECHR:2005:0602JUD004682599).

¹⁶ Zwanego dalej „sądem apelacyjnym”.

24. Sąd odsyłający ma wątpliwości w przedmiocie uprawnień przysługujących organowi sądowemu odpowiedzialnemu za wykonanie europejskiego nakazu aresztowania, po pierwsze, do oceny właściwości wydającego nakaz organu sądowego, na podstawie prawa krajowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, do osądzenia oskarżonych, a po drugie, do odmowy wykonania tego nakazu ze względu na zarzucane naruszenie praw podstawowych oskarżonego, które wynika z naruszenia tej właściwości. Sąd ten podnosi w tym względzie szereg argumentów.

25. W pierwszej kolejności, co się tyczy możliwości weryfikacji przez wykonujący nakaz organ sądowy, czy wydający nakaz organ sądowy rzeczywiście miał właściwość wymaganą do rozpoznania sprawy co do istoty – warunkującą właściwość do wydania europejskiego nakazu aresztowania, sąd odsyłający uważa, że takie uprawnienie powinno wynikać albo z formalnej normy prawa Unii, albo z odpowiedniej wykładni tego prawa.

26. Wspomniany sąd zauważa w szczególności, że takiej możliwości nie da się wywieść z brzmienia art. 3–4a decyzji ramowej 2002/584, dotyczących obligatoryjnych lub fakultatywnych podstaw odmowy wykonania, ani nie można jej również wywnioskować z szerokiej wykładni tej decyzji ramowej lub jej art. 6 ust. 1, zważywszy, że zasadą – ustanowioną w jej art. 1 ust. 2 – jest wykonanie europejskiego nakazu aresztowania, a potencjalna odmowa stanowi wyjątek, który należy interpretować w sposób ścisły.

27. W drugiej kolejności, w przypadku gdyby Trybunał uznał uprawnienie wykonującego nakaz organu sądowego do kontroli właściwości organu sądowego wydającego nakaz, sąd odsyłający zastanawia się nad elementami, które organ ów powinien uwzględnić w takiej kontroli.

28. W tym względzie sąd ów uważa, że właściwość wydającego europejski nakaz aresztowania organu sądowego można stwierdzić wyłącznie na podstawie prawa krajowego państwa członkowskiego wydającego nakaz. Przyjęcie zaś, że wykonujący nakaz organ sądowy może dokonać wykładni prawa krajowego tego państwa, spowodowałoby sytuację wewnętrznie sprzeczną i niemożliwą, ponieważ wykonujący nakaz organ sądowy byłby zobowiązany do interpretowania i stosowania prawa, które jest dla niego obce i którego nawet nie zna.

29. W niniejszej sprawie sąd odsyłający uważa, że obydwa sądy belgijskie dokonały błędnej wykładni prawa hiszpańskiego. Sądy te zignorowały również liczne orzeczenia sądu odsyłającego rozstrzygające problem jego właściwości, a także okoliczność, że spór został przedłożony Tribunal Constitucional (trybunałowi konstytucyjnemu, Hiszpania), który potwierdził właściwość sądu odsyłającego, w szczególności w wyroku z dnia 17 lutego 2021 r.¹⁷. Sądy belgijskie nie uwzględniły zatem ani wykładni przyjętej przez sądy hiszpańskie, ani okoliczności, że strony skorzystały ze środka zaskarżenia pierwszej i drugiego stopnia przeciwko wydanym europejskim nakazom aresztowania.

30. W trzeciej kolejności, jeśli chodzi o zakres, jaki należy przypisać mechanizmowi wniosku o udzielenie informacji uzupełniających, przewidzianemu w art. 15 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584, sąd odsyłający uważa, że wykonujący nakaz organ sądowy nie skorzystał z niego w wystarczającym stopniu. Organ ten powinien był bowiem zwrócić się do wydającego nakaz organu sądowego o informacje uzupełniające, aby umożliwić mu przedstawienie elementów wywodzonych z jego prawa wewnętrznego, w szczególności licznych orzeczeń rozstrzygających kwestię właściwości wydającego nakaz organu sądowego do rozpoznania sprawy co do istoty.

¹⁷ Zobacz wyrok Tribunal Constitucional (trybunału konstytucyjnego) z dnia 17 lutego 2021 r. (sygn. 34/2021, BOE nr 69 z dnia 22 marca 2021 r., s. 32889). Sąd odsyłający wyjaśnia, że wyrok ten został wydany w następstwie apelacji wniesionej przez jedną z osób skazanych, która twierdziła, że znajduje się w takiej samej sytuacji jak L. Puig Gordi.

31. W czwartej kolejności sąd odsyłający wskazuje, że odmowę wydania rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania sąd apelacyjny uzasadnił treścią art. 4 ust. 5 pkt 5 loi relative au mandat d'arrêt européen (ustawy o europejskim nakazie aresztowania)¹⁸ z dnia 19 grudnia 2003 r., który przewiduje obligatoryjną podstawę odmowy, jeżeli zostanie stwierdzone, że istnieją poważne powody, by uznać, iż wykonanie europejskiego nakazu aresztowania naruszyłoby prawa podstawowe danej osoby. Tymczasem taka podstawa odmowy wykonania nakazu nie należy do podstaw wyraźnie wymienionych w decyzji ramowej 2002/584.

32. Ponadto sąd ten uważa, że odmowa wykonania nakazu wywiedziona ewentualnie z art. 1 ust. 3 tej decyzji ramowej powinna zgodnie z orzecznictwem Trybunału mieć miejsce jedynie w wyjątkowych okolicznościach, charakteryzowanych dotychczas – jeśli chodzi o prawo podstawowe do rzetelnego procesu gwarantowane przez art. 47 akapit drugi karty – istnieniem systemowych lub ogólnych nieprawidłowości dotyczących niezawisłości władzy sądowniczej wydającego nakaz państwa członkowskiego.

33. Ponadto, przyjmując jako dowód na poparcie swojej oceny raport Grupy Roboczej ds. Arbitralnych Zatrzymań z dnia 27 maja 2019 r., sąd apelacyjny nie spełnił wymogu, zgodnie z którym informacje, jakimi dysponuje organ sądowy wykonujący nakaz, powinny być obiektywne, wiarygodne, dokładne i należycie zaktualizowane, tak aby organ ów mógł stwierdzić poważne, rzeczywiste, konkretne i indywidualne ryzyko naruszenia praw podstawowych osoby, której dotyczy nakaz.

34. W tej sytuacji Tribunal Supremo (sąd najwyższy) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy [decyzja ramowa 2002/584] umożliwia wykonującemu nakaz organowi sądowemu odmowę przekazania osoby, której dotyczy [europejski nakaz aresztowania], w oparciu o podstawy odmowy, które są przewidziane w jego prawie krajowym, lecz nie są wymienione jako takie w decyzji ramowej?

2) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na poprzednie pytanie oraz w celu zapewnienia możliwości realizacji [europejskiego nakazu aresztowania] i odpowiedniego skorzystania ze środka przewidzianego w art. 15 ust. 3 [decyzji ramowej 2002/584]:

Czy wydający nakaz organ sądowy powinien badać i analizować różne porządki prawne państw w celu uwzględnienia ewentualnych podstaw odmowy wykonania [europejskiego nakazu aresztowania], które nie są przewidziane w [decyzji ramowej 2002/584]?

3) W świetle odpowiedzi udzielonych na poprzednie pytania, biorąc pod uwagę, że zgodnie z art. 6 ust. 1 [decyzji ramowej 2002/584] właściwość wydającego nakaz organu sądowego do wydania [europejskiego nakazu aresztowania] wynika z prawa obowiązującego w państwie wydającym nakaz:

Czy wspomniany przepis [decyzji ramowej 2002/584] należy interpretować w ten sposób, że wykonujący nakaz organ sądowy może zakwestionować właściwość wydającego nakaz organu sądowego do działania w konkretnej sprawie karnej i odmówić przekazania ze względu na to, że uważa, iż ów wydający nakaz organ sądowy nie jest właściwy do jego wydania?

¹⁸ *Moniteur belge* z dnia 19 grudnia 2003 r., s. 60075.

- 4) W odniesieniu do ewentualnej możliwości badania przez wykonujący nakaz organ sądowy poszanowania praw podstawowych osoby, której dotyczy nakaz, w państwie wydającym nakaz:
- a) Czy [decyzja ramowa 2002/584] umożliwia wykonującemu nakaz organowi sądowemu odmowę przekazania osoby, której dotyczy nakaz, z tego powodu, że na podstawie raportu grupy roboczej przedstawionego krajowemu organowi wykonującemu nakaz przez samą osobę, której dotyczy nakaz, uważa on, iż istnieje ryzyko naruszenia praw podstawowych owej osoby w wydającym nakaz państwie członkowskim?
 - b) Czy dla celów poprzedniego pytania raport taki stanowi obiektywny, wiarygodny, dokładny i należycie zaktualizowany element, który uzasadnia w świetle orzecznictwa Trybunału odmowę przekazania osoby, której dotyczy nakaz, ze względu na poważne ryzyko naruszenia jej praw podstawowych?
 - c) W przypadku udzielenia odpowiedzi twierdzącej na poprzednie pytanie, jakie elementy są wymagane przez prawo Unii, aby państwo członkowskie mogło stwierdzić, że w wydającym nakaz państwie członkowskim istnieje ryzyko naruszenia praw podstawowych, na które powołuje się osoba, której dotyczy nakaz, i które uzasadnia odmowę wykonania [europejskiego nakazu aresztowania]?
- 5) Czy okoliczność, że osoba, o której przekazanie wniesiono, mogła podnieść przed sądami państwa wydającego nakaz, w tym w postępowaniu dwuinstancyjnym, brak właściwości wydającego nakaz organu sądowego oraz zakwestionować nakaz jej aresztowania i gwarancję jej praw podstawowych, ma wpływ na odpowiedzi na powyższe pytania?
- 6) Czy okoliczność, że wykonujący nakaz organ sądowy odmawia wykonania [europejskiego nakazu aresztowania] w oparciu o podstawy, które nie są wyraźnie przewidziane w [decyzji ramowej 2002/584], w szczególności ze względu na to, iż uważa on, że wydający nakaz organ sądowy nie jest właściwy oraz że istnieje poważne ryzyko naruszenia praw podstawowych w państwie wydającym nakaz, i czyni to bez wystąpienia do wydającego nakaz organu sądowego o przekazanie konkretnych informacji dodatkowych, które miałyby wpływ na to orzeczenie, ma znaczenie dla odpowiedzi na powyższe pytania?
- 7) Jeżeli z odpowiedzi na powyższe pytania będzie wynikać, że w okolicznościach niniejszej sprawy [decyzja ramowa 2002/584] stoi na przeszkodzie odmowie przekazania osoby w oparciu o wymienione podstawy odmowy:

Czy [decyzja ramowa 2002/584] stałaby na przeszkodzie wydaniu przez sąd odsyłający nowego [europejskiego nakazu aresztowania] przeciwko tej samej osobie i wobec tego samego państwa członkowskiego?''.

35. Lluís Puig Gordi, C. Puigdemont Casamajó, A. Comín Oliveres, C. Ponsatí Obiols, M. Rovira Vergés, A. Gabriel Sabaté, Ministerio Fiscal, rządu hiszpański, belgijski, polski i rumuński oraz Komisja Europejska przedstawili uwagi na piśmie. Rozprawa odbyła się w dniu 5 kwietnia 2022 r.

III. Analiza

36. Ogólnie rzecz ujmując, pytania przedstawione przez sąd odsyłający zmierzają do tego, by Trybunał określił warunki umożliwiające wykonującemu nakaz organowi sądowemu odmówienie wykonania europejskiego nakazu aresztowania ze względu na ryzyko naruszenia, w przypadku przekazania osoby, której dotyczy wnioski, prawa podstawowego tej osoby do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym na mocy ustawy, o którym mowa w art. 6 ust. 1 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności¹⁹, odpowiadającym art. 47 akapit drugi karty.

37. Pytania te w większości znajdują swoje źródło w przyjętym przez wykonujący nakaz organ sądowy uzasadnieniu odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania wydanego przeciwko L. Puigowi Gordiemu.

A. W przedmiocie dopuszczalności pytań prejudycjalnych

38. Pokrótce zajmę stanowisko w przedmiocie dopuszczalności pytań prejudycjalnych, przypominając, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem pytania dotyczące prawa Unii korzystają z domniemania posiadania znaczenia dla sprawy. Odmowa wydania przez Trybunał orzeczenia w przedmiocie złożonego przez sąd krajowy pytania prejudycjalnego jest możliwa tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia lub ocena ważności przepisu prawa Unii, o którą wniesiono, nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania głównego, gdy problem jest natury hipotetycznej bądź gdy Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego niezbędnymi do udzielenia użytecznej odpowiedzi na postawione mu pytania²⁰.

39. W swoim wyroku z dnia 25 lipca 2018 r., AY (Europejski nakaz aresztowania – Świadek)²¹, Trybunał stwierdził dopuszczalność pytań zadanych przez wydający nakaz organ sądowy w celu ustalenia zakresu właściwości wykonującego nakaz organu sądowego w następstwie bezskutecznego wydania europejskich nakazów aresztowania²².

40. By dojść do takiego wniosku, Trybunał, po pierwsze, wziął pod uwagę okoliczność, że sąd odsyłający wskazał, iż zwraca się do Trybunału w celu wydania, w zależności od odpowiedzi udzielonych na przedłożone pytania, postanowienia o uchyleniu europejskiego nakazu aresztowania. W związku z tym nie sposób zgodzić się z twierdzeniem, że przedłożone Trybunałowi pytania nie mają żadnego związku ze stanem faktycznym lub z przedmiotem postępowania w sprawie zawisłej przed sądem odsyłającym lub że problem jest natury hipotetycznej²³.

41. Po drugie, Trybunał orzekł, że dopuszczalności wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie podważa okoliczność, że przedstawione pytania odnoszą się do obowiązków organu sądowego wykonującego nakaz, w sytuacji gdy sąd odsyłający jest organem sądowym, który nakaz wydał. Wydanie europejskiego nakazu aresztowania prowadzi do zatrzymania osoby,

¹⁹ Podpisana w Rzymie w dniu 4 listopada 1950 r. (zwana dalej „EKPC”).

²⁰ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 28 stycznia 2021 r., Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach) [C-649/19, zwany dalej „wyrokiem Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach)”, EU:C:2021:75, pkt 36 i przytoczone tam orzecznictwo].

²¹ C-268/17, zwany dalej „wyrokiem AY (Europejski nakaz aresztowania – Świadek)”, EU:C:2018:602.

²² Zobacz wyrok AY (Europejski nakaz aresztowania – Świadek) (pkt 31).

²³ Zobacz wyrok AY (Europejski nakaz aresztowania – Świadek) (pkt 27).

której nakaz dotyczy, a tym samym stwarza zagrożenie dla wolności osobistej tej osoby. Tymczasem Trybunał orzekł, że w odniesieniu do postępowania w sprawie europejskiego nakazu aresztowania gwarancja poszanowania tych praw jest w pierwszym rzędzie odpowiedzialnością państwa członkowskiego wydającego nakaz²⁴.

42. Opierając się na tej argumentacji, Trybunał wskazał również w wyroku Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach), że w celu zapewnienia poszanowania tych praw – co może skłonić organ sądowy do wydania europejskiego nakazu aresztowania – organ ten powinien mieć możliwość skierowania sprawy do Trybunału w trybie prejudycjalnym²⁵.

43. Zastosowanie tego orzecznictwa do niniejszej sprawy nie budzi moim zdaniem żadnych wątpliwości. Ponieważ mechanizm europejskiego nakazu aresztowania przekłada się konkretnie na relację między dwoma organami sądowymi, należy przyznać, że jeden lub drugi z tych organów może zwrócić się do Trybunału o wyjaśnienia w celu zapobieżenia ewentualnym dysfunkcjom tego mechanizmu lub ich usunięcia. Jak słusznie wskazuje Komisja w swoich uwagach, należy unikać powstawania asymetrii w możliwości wystąpienia do Trybunału z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym między sądami wydającego nakaz państwa członkowskiego i sądami wykonującego nakaz państwa członkowskiego. Problem nie jest hipotetyczny, ponieważ jego rozstrzygnięcie jest niezbędne, aby umożliwić wydającemu nakaz organowi sądowemu rozstrzygnięcie o uchyleniu lub wydaniu europejskiego nakazu aresztowania w ramach toczącego się postępowania karnego²⁶. Ponadto możliwość zastosowania tego orzecznictwa nie wymaga moim zdaniem, aby w niniejszej sprawie pytania przedstawione przez sąd odsyłający pokrywały się całkowicie z podstawami, które sąd apelacyjny przyjął w postanowieniu o odmowie wykonania rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania.

44. Co do istoty, przeanalizuję w poniższych rozważaniach pytania prejudycjalne przedstawione przez sąd odsyłający w trzech etapach.

45. W pierwszej kolejności zajmę się pierwszym pytaniem prejudycjalnym i w rezultacie wyjaśnię, czy – a jeśli tak, to pod jakimi warunkami – państwo członkowskie może przewidzieć podstawę odmowy wykonania nakazu, która nie jest wyraźnie przewidziana w decyzji ramowej 2002/584.

46. W drugiej kolejności przeanalizuję łącznie pytania prejudycjalne od trzeciego do szóstego, które służą zasadniczo sprecyzowaniu warunków, w jakich wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania na podstawie braku właściwości wydającego nakaz organu sądowego do wydania europejskiego nakazu aresztowania i do osądzenia osoby, której dotyczy wnioski.

47. W trzeciej kolejności odpowiem na siódme pytanie prejudycjalne, które zmierza do ustalenia, czy udzielenie wydającemu nakaz organowi sądowemu odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania ogranicza możliwość wydania przez ów organ nowego europejskiego nakazu aresztowania.

²⁴ Zobacz wyrok AY (Europejski nakaz aresztowania – Świadek) (pkt 28 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁵ Punkt 39 tego wyroku i przytoczone tam orzecznictwo.

²⁶ Zobacz wyrok Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach) (pkt 38).

B. W przedmiocie pytania pierwszego

48. Poprzez pierwsze pytanie prejudycjalne sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy decyzje ramową 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że zezwala ona wykonującemu nakaz organowi sądowemu na odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania w oparciu o podstawę odmowy wykonania przewidzianą w jego prawie krajowym, która jednak nie została ustanowiona w tej decyzji ramowej.

49. Trybunał orzekł już, że w obszarze regulowanym decyzją ramową 2002/584 zasada wzajemnego uznawania, stanowiąca, jak wynika zwłaszcza z jej motywu 6, „kamień węgielny” współpracy sądowej w sprawach karnych, znajduje zastosowanie w art. 1 ust. 2 decyzji ramowej, wprowadzającym regułę, zgodnie z którą państwa członkowskie wykonują każdy europejski nakaz aresztowania w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania i zgodnie z przepisami tejże decyzji ramowej. Wykonujące nakaz organy sądowe mogą co do zasady odmówić wykonania takiego nakazu wyłącznie z enumeratywnie wyliczonych powodów odmowy wykonania, przewidzianych w decyzji ramowej 2002/584, a wykonanie europejskiego nakazu aresztowania można uzależnić wyłącznie od jednego z warunków ściśle określonych w art. 5 tej decyzji ramowej. W konsekwencji wykonanie europejskiego nakazu aresztowania stanowi zasadę, zaś odmowa wykonania – wyjątek, który winien być interpretowany ściśle²⁷.

50. Tym samym decyzja ramowa 2002/584 wyraźnie wskazuje podstawy obligatoryjnej (art. 3) i fakultatywnej (art. 4 i 4a) odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania oraz gwarancje, jakich powinno udzielić wydające nakaz państwo członkowskie w szczególnych wypadkach (art. 5)²⁸.

51. Trybunał rozszerzył jednak zakres przypadków, w których należy odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania, wykraczając poza podstawy odmowy wykonania wyraźnie wymienione w art. 3–4a tej decyzji ramowej.

52. Orzekł on najpierw, że należy odmówić wykonania nakazu, jeżeli europejski nakaz aresztowania nie odpowiada wymogom dotyczącym prawidłowości przewidzianym w art. 8 ust. 1 wspomnianej decyzji ramowej²⁹. Następnie stwierdził, że art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 uzasadnia umorzenie postępowania w przedmiocie przekazania w celu uniknięcia, w pewnych wyjątkowych przypadkach, naruszenia praw podstawowych³⁰. Wreszcie, Trybunał uznał, że zasada wzajemnego uznawania obowiązuje jedynie w odniesieniu do europejskich nakazów aresztowania w rozumieniu art. 1 ust. 1 tej decyzji ramowej, co oznacza, że nie należy wykonywać europejskich nakazów aresztowania, które nie zostały wydane przez „organ sądowy” w rozumieniu art. 6 ust. 1 wspomnianej decyzji ramowej³¹ lub w następstwie postępowania niespełniającego wymogu skutecznej ochrony sądowej³².

²⁷ Zobacz w szczególności wyrok Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 41 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁸ Zobacz w szczególności wyrok Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo).

²⁹ Zobacz wyrok z dnia 1 czerwca 2016 r., Bob-Dogi (C-241/15, EU:C:2016:385, pkt 63, 64).

³⁰ Zobacz w szczególności wyrok Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 44, 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

³¹ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Niezależność wydającego nakaz organu sądowego) (pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

³² Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 24 listopada 2020 r., Openbaar Ministerie (Podrabianie dokumentów) (C-510/19, EU:C:2020:953, pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 10 marca 2021 r., PI (C-648/20 PPU, EU:C:2021:187, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

53. We wszystkich tych sytuacjach, które mogą skłonić wykonujący nakaz organ sądowy do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, Trybunał zawsze opierał swoje rozumowanie na przepisach decyzji ramowej 2002/584, rozpatrywanych ewentualnie w świetle art. 4 i 47 karty.

54. Nie można natomiast przyjąć podstawy odmowy wykonania nakazu, która jest przewidziana w prawie krajowym państwa członkowskiego, lecz nie znajduje podstawy w przepisie tej decyzji ramowej, rozumianym zgodnie z jego wykładnią dokonaną przez Trybunał.

55. Z powyższego wynika, że decyzję ramową 2002/584 należy moim zdaniem interpretować w ten sposób, że nie zezwala ona wykonującemu nakaz organowi sądowemu na odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania w oparciu o podstawę odmowy wykonania przewidzianą w jego prawie krajowym, która jednak nie została ustanowiona w tej decyzji ramowej.

56. W celu udzielenia sądowi odsyłającemu kompletnej odpowiedzi wydaje mi się jednak konieczne wyjaśnienie, że w niniejszej sprawie w sercu debaty leży podstawa odmowy wykonania, którą sądy belgijskie uzasadniły odmową wykonania europejskiego nakazu aresztowania przeciwko L. Puigowi Gordiemu, wynikająca z art. 4 ust. 5 pkt 5 ustawy o europejskim nakazie aresztowania, stanowiącym, że „odmawia się wykonania europejskiego nakazu aresztowania [...], jeżeli istnieją poważne powody, by uznać, iż wykonanie europejskiego nakazu aresztowania naruszyłoby prawa podstawowe danej osoby, uznane w art. 6 [TUE]”.

57. Tego rodzaju przepis nie jest rzadkością w prawie krajowym państw członkowskich³³ i stanowi odzwierciedlenie żywionego przez prawodawcę Unii zamiaru stworzenia mechanizmu zapewniającego poszanowanie praw podstawowych osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania.

58. Przypominam w tym względzie, że art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 stanowi, że nie skutkuje ona „modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa zawartych w art. 6 [TUE]”. W tym względzie istotne są również motywy 10, 12 i 13 tej decyzji ramowej³⁴.

³³ Jak wskazuje Komisja w swoim sprawozdaniu z wdrażania decyzji ramowej Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi z dnia 2 lipca 2020 r. [COM(2020) 270 final, s. 9], „[z]naczną większość państw członkowskich wyraźnie transponowała obowiązek poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawnych, niektóre w sposób ogólny, a inne za pomocą konkretnego odniesienia do praw, o których mowa w motywach 12 i 13. Na przykład niektóre krajowe przepisy transponujące odnoszą się ogólnie do traktatów dotyczących praw człowieka i podstawowych wolności [...] lub do art. 6 [TUE]. Kilka państw członkowskich transponowało art. 1 ust. 3 [tej] decyzji ramowej przez odniesienie się wyłącznie do [EKPC], pomijając [kartę]”.

³⁴ Zgodnie z motywem 10 rzeczony decyzji ramowej „[m]echanizm europejskiego nakazu aresztowania opiera się na wysokim stopniu zaufania w stosunkach między państwami członkowskimi. Jego wykonanie można zawiesić jedynie w przypadku poważnego i trwałego naruszenia przez jedno z państw członkowskich zasad określonych w art. 6 ust. 1 [TUE], ustalonych przez Radę na podstawie art. 7 ust. 1 wymienionego traktatu ze skutkami określonymi w jego art. 7 ust. 2”. Motyw 12 tejże decyzji ramowej przewiduje zaś, że decyzja ta „respektuje prawa podstawowe i przestrzega zasad uznanych w art. 6 [TUE] oraz tych, które znajdują odbicie w [karcie], w szczególności w jej rozdziale VI. Żadnego z przepisów [decyzji ramowej 2002/584] nie należy interpretować jako zakazującego odmowy przekazania osoby, w odniesieniu do której europejski nakaz aresztowania został wydany, kiedy istnieją, oparte o obiektywne przesłanki, podstawy do przypuszczenia, że wymieniony nakaz aresztowania został wydany w celu ścigania lub ukarania osoby ze względu na jej płeć, rasę, religię, pochodzenie etniczne, obywatelstwo, język, poglądy polityczne lub orientację seksualną, lub że jej sytuacja może ulec pogorszeniu z jednej z tych przyczyn”. Ponadto motyw 13 tej decyzji ramowej odzwierciedla art. 4 i art. 19 ust. 2 karty, wskazując, że „[ż]adna osoba nie może zostać usunięta, wydalona, lub ekstradowana do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, że zostanie ona skazana na karę śmierci, poddana torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu lub karze”.

59. Jak już wcześniej wskazałem, Trybunał przyznał, że „w wyjątkowych okolicznościach” mogą zostać wprowadzone ograniczenia dotyczące zasad wzajemnego uznawania i zaufania między państwami członkowskimi³⁵, oparłszy swoje rozumowanie w szczególności na art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584³⁶.

60. Poniższe rozważania skłaniają mnie do przypomnienia, że warunki, które musi spełnić wykonujący nakaz organ sądowy przy odmowie wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeżeli ma poważne podstawy, by sądzić, że jego wykonanie skutkowałoby naruszeniem praw podstawowych zainteresowanej osoby, należy interpretować w sposób ścisły, aby zagwarantować, że odmowa wykonania będzie miała charakter wyjątkowy.

61. Biorąc pod uwagę przedstawione przeze mnie okoliczności, nie wydaje mi się, aby można było krytykować fakt, że państwo członkowskie przewiduje w swoim prawie krajowym możliwość odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania przez wykonujący nakaz organ sądowy, ponieważ sam Trybunał w oparciu o art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 uznał, że możliwe jest wprowadzenie ograniczenia zasad wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi. Jednakże natychmiast dodam istotną uwagę, że oczywiście przepis krajowy, taki jak art. 4 ust. 5 pkt 5 ustawy o europejskim nakazie aresztowania, należy, podobnie jak każdy przepis krajowy wdrażający prawo Unii, interpretować zgodnie z tym prawem. Wykonujący nakaz organ sądowy nie może zatem na podstawie takiego przepisu odmawiać w sposób obligatoryjny i automatyczny wykonania europejskiego nakazu aresztowania w przypadku zarzucanego naruszenia praw podstawowych zainteresowanej osoby³⁷, abstrahując od licznych orzeczeń, które ściśle określają warunki, na jakich można w drodze wyjątku przeciwstawić taką odmowę wydającemu nakaz organowi sądowemu.

62. W konsekwencji proponuję, aby na pierwsze pytanie prejudycjalne odpowiedzieć, że decyzję ramową 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala ona wykonującemu nakaz organowi sądowemu na odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania w oparciu o podstawę odmowy wykonania przewidzianą w jego prawie krajowym, która nie została ustanowiona w tej decyzji ramowej. Natomiast rzezoną decyzją ramowa nie stoi na przeszkodzie przepisowi krajowemu, który wdraża art. 1 ust. 3 tej decyzji ramowej i przewiduje w związku z tym możliwość odmowy przez wykonujący nakaz organ sądowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeżeli ma on poważne podstawy, by sądzić, że jego wykonanie skutkowałoby naruszeniem praw podstawowych zainteresowanej osoby, pod warunkiem że przepis ten jest stosowany zgodnie z orzecznictwem Trybunału określającym w sposób ścisły warunki, w jakich taka odmowa może nastąpić.

³⁵ Zobacz w szczególności wyroki: Aranyosi i Căldăraru (pkt 82 i przytoczone tam orzecznictwo); Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 43).

³⁶ Zobacz w szczególności wyroki: Aranyosi i Căldăraru (pkt 83); Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 45). Zobacz także opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawach połączonych L i P (Niezależność wydającego nakaz organu sądowego) (C-354/20 PPU i C-412/20 PPU, EU:C:2020:925), w której rzecznik wskazuje, że „Trybunał przyznał, że poza przypadkami wyraźnie wskazanymi w decyzji ramowej (art. 3–5) można odmówić wykonania [europejskiego nakazu aresztowania] również »w wyjątkowych okolicznościach«, które ze względu na swoją wagę ograniczają zasady wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi, na których opiera się współpraca sądowa w sprawach karnych” (pkt 39).

³⁷ W tym względzie należy podkreślić, że dopiero w obliczu decyzji Rady Europejskiej, a następnie zawieszenia przez Radę stosowania decyzji ramowej 2002/584 względem danego państwa członkowskiego na podstawie art. 7 ust. 2 i 3 TUE, wykonujący nakaz organ sądowy byłby automatycznie zobowiązany do odmowy wykonania każdego europejskiego nakazu aresztowania wydanego przez to państwo członkowskie; zob. w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 65 i przytoczone tam orzecznictwo).

63. Biorąc pod uwagę odpowiedź na pierwsze pytanie prejudycjalne, którą proponuję Trybunałowi, moim zdaniem nie ma potrzeby udzielania odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne.

C. W przedmiocie pytań od trzeciego do szóstego

64. Zgodnie z zapowiedzią przeanalizuję łącznie pytania prejudycjalne od trzeciego do szóstego, ponieważ wszystkie one służą sprecyzowaniu warunków, w jakich wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania na podstawie braku właściwości wydającego nakaz organu sądowego do wydania europejskiego nakazu aresztowania i do osądzenia osoby, której dotyczy wnioski.

65. W tym względzie sąd odsyłający pragnie uzyskać wyjaśnienia w kilku aspektach. Na początku chce się on dowiedzieć, czy taka podstawa odmowy wykonania nakazu może wynikać z art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584. Następnie – i to jest właśnie sedno problemu przedstawionego Trybunałowi – w jakich warunkach wykonujący nakaz organ sądowy może na podstawie art. 1 ust. 3 tej decyzji ramowej odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania ze względu na podnoszoną podstawę w postaci ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, chronionego na mocy art. 47 akapit drugi karty. Wreszcie, jaki wpływ na odpowiedź na to ostatnie pytanie może mieć, po pierwsze, okoliczność, że osoba, której dotyczy wnioski, mogła powołać się przed sądami wydającego nakaz państwa członkowskiego na ochronę swoich praw podstawowych i zakwestionować właściwość tych sądów, a także, po drugie, ewentualne istnienie po stronie wykonującego nakaz organu sądowego, który zamierza odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania, obowiązku zwrócenia się do wydającego nakaz organu sądowego o informacje uzupełniające na podstawie art. 15 ust. 2 rzeczony decyzji ramowej.

1. Czy z art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 może wynikać podstawa odmowy wykonania oparta na tym, że wydający nakaz organ sądowy nie jest właściwy do wydania europejskiego nakazu aresztowania?

66. Pragnę zauważyć, że decyzja ramowa 2002/584, a w szczególności jej art. 3–4a, nie zawiera żadnego przepisu przewidującego wyraźnie podstawę odmowy wykonania nakazu opartą na tym, że wydający nakaz organ sądowy nie jest właściwy do wydania europejskiego nakazu aresztowania. Ponadto nie wydaje mi się również, aby taką podstawę odmowy wykonania nakazu można było wywieść z art. 6 ust. 1 tej decyzji ramowej.

67. Trybunał orzekł już, że zasada wzajemnego uznawania zakłada, że na podstawie jej przepisów powinny być wykonywane tylko europejskie nakazy aresztowania w rozumieniu art. 1 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, co wymaga, aby taki nakaz, który zgodnie z tym przepisem jest „orzeczeniem sądowym”, został wydany przez „organ sądowy” w rozumieniu art. 6 ust. 1 tej decyzji ramowej³⁸.

68. Przypominam, że zgodnie z tym przepisem „[w]ydającym nakaz organem sądowym jest organ sądowy wydającego nakaz państwa członkowskiego, właściw[y] dla wydania europejskiego nakazu aresztowania na mocy prawa obowiązującego w tym państwie”.

³⁸ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Niezależność wydającego nakaz organu sądowego) (pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

69. Ponadto art. 6 ust. 3 wspomnianej decyzji ramowej przewiduje, że „[k]ażde państwo członkowskie powiadamia Sekretariat Generalny Rady o właściwym w świetle jego prawa organie sądowym”. Na podstawie tego przepisu Królestwo Hiszpanii poinformowało Radę, że na mocy art. 35 Ley 23/2014 de reconocimiento mutuo de resoluciones penales en la Unión Europea (ustawy 23/2014 z dnia 20 listopada 2014 r. o wzajemnym uznawaniu orzeczeń sądowych w sprawach karnych w Unii Europejskiej)³⁹ organami sądowymi właściwymi do wydania europejskiego nakazu aresztowania są sędzia lub sąd prowadzący sprawę, w toku której ma miejsce wydanie rzeczony nakazu⁴⁰. Istnieje zatem zbieżność pomiędzy właściwością organu sądowego do rozpoznania sprawy a właściwością tego organu do wydania europejskiego nakazu aresztowania na potrzeby ścigania karnego.

70. Jak orzekł Trybunał w szczególności w wyroku z dnia 27 maja 2019 r., OG i PI (Prokuratury w Lubece i w Zwickau)⁴¹, termin „organ sądowy”, o którym mowa w art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, nie oznacza wyłącznie sędziów lub sądów państwa członkowskiego, ale może obejmować, w szerszym sensie, organy uczestniczące w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych tego państwa członkowskiego, w odróżnieniu w szczególności od ministerstw lub służb policji, które należą do władzy wykonawczej⁴².

71. Ponadto zdaniem Trybunału pojęcie „organu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 oznacza, że przy wykonywaniu obowiązków związanych z wydaniem europejskiego nakazu aresztowania zainteresowany organ działa w sposób niezależny⁴³.

72. W sytuacji niespełnienia kryteriów determinujących w ten sposób pojęcie „organu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 wykonujący nakaz organ sądowy może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania. Natomiast, jeżeli kryteria te są spełnione, nie uważam, by brzmienie tego przepisu w zakresie, w jakim dotyczy on organu sądowego „właściwego dla wydania europejskiego nakazu aresztowania na mocy prawa obowiązującego w tym państwie”, można było interpretować w ten sposób, że przyznaje on wykonującemu nakaz organowi sądowemu uprawnienie do zbadania właściwości wydającego nakaz organu sądowego do wydania rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania i do odmowy wykonania tego nakazu, jeżeli uzna on, że organ ten nie jest właściwy.

73. Uznanie bowiem, że art. 6 ust. 1 tej decyzji ramowej upoważnia wykonujący nakaz organ sądowy do kontroli właściwości wydającego nakaz organu sądowego, byłoby sprzeczne z zasadą autonomii proceduralnej, zgodnie z którą państwa członkowskie mogą zgodnie ze swoim prawem krajowym wyznaczyć organ sądowy właściwy do wydania europejskiego nakazu aresztowania⁴⁴. W związku z tym, biorąc pod uwagę podział funkcji między wykonującym nakaz

³⁹ BOE nr 282 z dnia 21 listopada 2014 r., s. 95437.

⁴⁰ Zobacz Rada Unii Europejskiej, Oświadczenia składane przez władze hiszpańskie w następstwie przyjęcia ustawy 23/2014 z dnia 20 listopada w sprawie wzajemnego uznawania decyzji w sprawach karnych w Unii Europejskiej z dnia 23 kwietnia 2015 r. (dokument nr 8138/15, s. 2, dostępny pod następującym adresem internetowym: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-8138-2015-INIT/pl/pdf>).

⁴¹ C-508/18 i C-82/19 PPU, zwany dalej „wyrokiem OG i PI (Prokuratury w Lubece i w Zwickau)”, EU:C:2019:456.

⁴² Punkt 50 tego wyroku i przytoczone tam orzecznictwo.

⁴³ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Niezależność wydającego nakaz organu sądowego) (pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo). Tak samo Trybunał wyjaśnił, że pojęcie „wykonującego nakaz organu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584 obejmuje, podobnie jak pojęcie „wydającego nakaz organu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 1 tej decyzji ramowej, sędziego lub sąd albo organ wymiaru sprawiedliwości, taki jak prokuratura państwa członkowskiego, który uczestniczy w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości tego państwa członkowskiego i który posiada wymaganą niezależność względem władzy wykonawczej; zob. w szczególności wyrok z dnia 28 kwietnia 2022 r., C i CD (Przeszkody prawne w wykonaniu decyzji o przekazaniu) (C-804/21 PPU, EU:C:2022:307, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁴ Zobacz w szczególności wyrok OG i PI (Prokuratury w Lubece i w Zwickau) (pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

organem sądowym a organem sądowym wydającym nakaz, ten pierwszy nie może weryfikować, czy ten drugi jest właściwy do wydania europejskiego nakazu aresztowania zgodnie z zasadami organizacji systemu sądownictwa i postępowania sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego. Jeżeli tylko europejski nakaz aresztowania został wydany przez „organ sądowy” w rozumieniu art. 6 ust. 1 rzeczony decyzji ramowej, wykonujący nakaz organ sądowy powinien domniemywać, że wydający nakaz organ sądowy przestrzega krajowych przepisów określających jego właściwość.

74. Podsumowując, o ile znaczenia i zakresu pojęcia „organu sądowego” w rozumieniu art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 nie można pozostawić ocenie każdego państwa członkowskiego⁴⁵, a pojęcie to wymaga w całej Unii wykładni autonomicznej i jednolitej⁴⁶, o tyle przepisy określające właściwość takiego organu do wydania europejskiego nakazu aresztowania sytuują się w zakresie autonomii proceduralnej wydającego nakaz państwa członkowskiego, w którą wykonujący nakaz organ sądowy nie może ingerować na podstawie tego przepisu. Jakakolwiek inna wykładnia naruszałaby zasadę wzajemnego uznawania.

75. To, co przedstawiono powyżej, pozostaje oczywiście bez uszczerbku dla kontroli sądowej, przeprowadzanej ewentualnie w wydającym nakaz państwie członkowskim z urzędu bądź z inicjatywy osoby, której dotyczy wnioski o przekazanie, w celu sprawdzenia przestrzegania przepisów krajowych określających właściwość wydającego nakaz organu sądowego.

76. Z rozważań tych wynika moim zdaniem, że art. 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala on wykonującemu nakaz organowi sądowemu na skontrolowanie, czy wydający nakaz organ sądowy jest właściwy na mocy prawa wydającego nakaz państwa członkowskiego do wydania europejskiego nakazu aresztowania.

2. W jakich warunkach wykonujący nakaz organ sądowy może na podstawie art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania ze względu na ryzyko naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego na mocy art. 47 akapit drugi karty?

77. Należy teraz określić warunki, w jakich art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 jako podstawa ewentualnego odstępstwa od zasady wzajemnego uznawania może pozwolić wykonującemu nakaz organowi sądowemu na odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania w przypadku podnoszonego ryzyka naruszenia prawa podstawowego osoby, której dotyczy nakaz, do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, chronionego na mocy art. 47 akapit drugi karty.

78. Na wstępie wskazuję, że odpowiedź na to pytanie powinna moim zdaniem wychodzić z założenia będącego podstawą wszelkich analiz w tej dziedzinie, a mianowicie, że „zasada wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi ma w prawie Unii fundamentalne znaczenie, gdyż umożliwia ona utworzenie i utrzymywanie przestrzeni bez granic wewnętrznych. Zasada ta wymaga w szczególności w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa

⁴⁵ Zobacz w szczególności wyrok OG i PI (Prokuratury w Lubece i w Zwickau) (pkt 48 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁶ Zobacz w szczególności wyrok OG i PI (Prokuratury w Lubece i w Zwickau) (pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

i sprawiedliwości, by każde z tych państw uznawało – z zastrzeżeniem wyjątkowych okoliczności – iż wszystkie inne państwa członkowskie przestrzegają prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych uznanych w tym prawie”⁴⁷.

79. Rzeczone założenie wzajemnego zaufania do krajowych systemów ochrony praw podstawowych oznacza, jak Trybunał stwierdził stanowczo w swojej opinii 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC), że „przy wykonywaniu prawa Unii państwa członkowskie mogą być zobowiązane na mocy tegoż właśnie prawa przyjmować domniemanie co do przestrzegania praw podstawowych przez inne państwa członkowskie, tak że *nie tylko nie mogą* one żądać od innego państwa członkowskiego wyższego poziomu ochrony krajowej praw podstawowych od poziomu zapewnionego w prawie Unii, lecz także – *z zastrzeżeniem wyjątkowych przypadków – nie mogą one sprawdzać, czy to inne państwo członkowskie rzeczywiście przestrzegało w konkretnym wypadku praw podstawowych zagwarantowanych przez Unię*”⁴⁸. Od tego czasu w dziedzinie europejskiego nakazu aresztowania Trybunał niezmiennie kładzie nacisk na wyjątkowy charakter kontroli przez wykonujący nakaz organ sądowy poszanowania praw podstawowych w wydającym nakaz państwie członkowskim⁴⁹. W tej dziedzinie jest to wyraz przekonania, że obowiązek przestrzegania przez państwa członkowskie praw podstawowych musi zawsze wpisywać się w ramy struktury i celów Unii⁵⁰.

80. Należy w tym względzie przypomnieć, że dzięki ustanowieniu prostszego i wydajnego systemu przekazywania osób skazanych lub podejrzanych o naruszenie przepisów ustawy karnej decyzja ramowa 2002/584 służy ułatwieniu i przyspieszeniu współpracy wymiarów sprawiedliwości, przyczyniając się w ten sposób do realizacji wyznaczonego Unii celu, jakim jest ustanowienie przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w oparciu o wysoki stopień zaufania, jakie powinno istnieć między państwami członkowskimi⁵¹.

81. Ponadto wskazałem już, że dla osiągnięcia tego celu zasada wzajemnego uznawania oznacza, że wykonanie europejskiego nakazu aresztowania stanowi zasadę, a odmowa wykonania powinna być postrzegana jako wyjątek, który należy interpretować w sposób ścisły⁵².

82. W tym kontekście Trybunał przyznał w wyroku Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa), że – podobnie jak rzeczywiste ryzyko naruszenia art. 4 karty – rzeczywiste ryzyko naruszenia prawa podstawowego danej osoby do rzetelnego procesu sądowego, o którym mowa w art. 47 akapit drugi karty, może prowadzić w drodze wyjątku do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania.

⁴⁷ Zobacz w szczególności opinia 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC) z dnia 18 grudnia 2014 r. [EU:C:2014:2454, zwana dalej „opinią 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC)”, pkt 191 i przytoczone tam orzecznictwo]; a także w dziedzinie europejskiego nakazu aresztowania wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁴⁸ Zobacz opinia 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC) (pkt 192, wyróżnienie moje).

⁴⁹ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 41).

⁵⁰ Jak orzekł Trybunał w wyroku z dnia 17 grudnia 1970 r., Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, pkt 4). Zobacz bardziej współcześnie opinia 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC) (pkt 170 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵¹ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 42 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także wyrok z dnia 28 kwietnia 2022 r., C i CD (Przeszkody prawne w wykonaniu decyzji o przekazaniu) (C-804/21 PPU, EU:C:2022:307, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵² Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 43, 44 i przytoczone tam orzecznictwo).

83. W istocie bowiem „u podstaw wysokiego poziomu zaufania między państwami członkowskimi, na którym opiera się mechanizm europejskiego nakazu aresztowania, leży założenie, że sądy karne wydającego nakaz państwa członkowskiego, które w wyniku wykonania europejskiego nakazu aresztowania powinny przeprowadzić postępowanie przygotowawcze albo postępowanie wykonawcze w odniesieniu do kary pozbawienia wolności bądź środka polegającego na pozbawieniu wolności, a także postępowanie karne co do istoty sprawy, spełniają wymogi związane z prawem podstawowym do rzetelnego procesu, zagwarantowanym w art. 47 akapit drugi karty”⁵³. Według Trybunału „to prawo podstawowe ma [...] podstawowe znaczenie jako gwarancja ochrony wszystkich praw, jakie jednostki wywodzą z prawa Unii, i zachowania wartości wspólnych państwom członkowskim, określonych w art. 2 TUE, w szczególności wartości w postaci państwa prawnego”⁵⁴.

84. Przestrzeganie wymogów nieodłącznie związanych z prawem podstawowym do rzetelnego procesu sądowego, zagwarantowanym w art. 47 akapit drugi karty, stanowi zatem podstawę, od której zależy funkcjonowanie mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania z poszanowaniem praw przysługujących osobom podlegającym europejskiemu nakazowi aresztowania.

85. W tym względzie nie ulega wątpliwości, że jako organy, które powinny realizować decyzję ramową 2002/584, wydające i wykonujące organy sądowe są zobowiązane do przestrzegania praw podstawowych chronionych przez kartę. Niemniej jednak, aby system przekazywania wprowadzony w drodze tej decyzji ramowej mógł funkcjonować, obowiązki w tym zakresie zgodnie z zasadą wzajemnego zaufania są rozdzielone między te dwa organy. Gdyby bowiem wydający nakaz organ sądowy i wykonujący nakaz organ sądowy były uprawnione do przeprowadzenia takich samych weryfikacji, zagrożona byłaby skuteczność i szybkość przekazania. Ponadto wzajemne zaufanie jest ze swej natury sprzeczne z przeprowadzaniem kontroli krzyżowych przez każdy organ pragnący sprawdzić przestrzeganie praw podstawowych w państwie członkowskim, do którego należy drugi organ. Odmowa wykonania europejskiego nakazu aresztowania oparta na stwierdzeniu przez wykonujący nakaz organ sądowy ryzyka naruszenia praw podstawowych w wydającym nakaz państwie członkowskim może zgodnie z tą logiką mieć jedynie charakter wyjątkowy.

86. To właśnie takie stanowisko Trybunał wyraził, orzekając, że „o ile do każdego państwa członkowskiego należy – w celu zagwarantowania pełnego stosowania zasad wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania, na których opiera się funkcjonowanie tego mechanizmu – zapewnienie, nad czym ostateczną kontrolę sprawuje Trybunał, spełnienia wymogów związanych [z prawem podstawowym do rzetelnego procesu sądowego, gwarantowanym przez art. 47 akapit drugi karty], poprzez powstrzymanie się od podejmowania jakichkolwiek działań mogących je naruszać [...], o tyle istnienie rzeczywistego ryzyka narażenia osoby wskazanej w europejskim nakazie aresztowania, w razie przekazania jej wydającemu nakaz organowi sądowemu, na naruszenie tego prawa podstawowego może pozwolić organowi sądowemu wykonującemu nakaz, w drodze wyjątku, na wstrzymanie się od wykonania europejskiego nakazu aresztowania na podstawie art. 1 ust. 3 tej decyzji ramowej”⁵⁵.

⁵³ Wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵⁴ Wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵⁵ Wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 46 i przytoczone tam orzecznictwo).

87. W związku z tym istnienie rzeczywistego ryzyka, że osoba wskazana w europejskim nakazie aresztowania, w razie przekazania jej wydającym nakaz organowi sądowemu, doświadczy naruszenia tego prawa podstawowego, może w drodze wyjątku zmienić podział obowiązków spoczywających odpowiednio na organie sądowym wydającym nakaz i na organie sądowym wykonującym nakaz. Pragnę przypomnieć w tym względzie, że jeśli chodzi o postępowanie w sprawie europejskiego nakazu aresztowania, zagwarantowanie poszanowania praw osoby, o której przekazanie się zwrócono, należy w pierwszym rzędzie do wydającego nakaz państwa członkowskiego, co do którego należy domniemywać, że przestrzega ono prawa Unii, a zwłaszcza praw podstawowych uznanych w tym prawie⁵⁶.

88. Możliwość obalenia przez wykonujący nakaz organ sądowy tego domniemania poprzez kontrolę istnienia ryzyka naruszenia praw podstawowych w wydającym nakaz państwie członkowskim, które może skłonić ów organ do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania na podstawie art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584, została ściśle uregulowana przez Trybunał, który od czasu wydania wyroku Aranyosi i Căldăraru niezmiennie wymaga przeprowadzenia dwuetapowego badania, łączącego oceną systemową z badaniem istnienia podnoszonego ryzyka na płaszczyźnie indywidualnej.

89. Trybunał orzekł w związku z tym, że „gdy wykonujący nakaz organ sądowy mający orzec o przekazaniu osoby wskazanej w europejskim nakazie aresztowania dysponuje dowodami potwierdzającymi istnienie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości dotyczących niezawisłości władzy sądowniczej wydającego nakaz państwa członkowskiego, nie może on jednak zakładać, że istnieją poważne i sprawdzone podstawy do przyjęcia, że osoba ta jest narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu w wypadku przekazania do tego ostatniego państwa członkowskiego, bez przeprowadzenia konkretnej i dokładnej weryfikacji uwzględniającej w szczególności sytuację osobistą wspomnianej osoby, charakter danego przestępstwa i kontekst faktyczny, w jaki wpisuje się wydanie tego nakazu, taki jak oświadczenia lub akty organów publicznych mogące wywrzeć wpływ na sposób rozstrzygnięcia w indywidualnej sprawie”⁵⁷.

90. W ramach tego dwuetapowego badania „wykonujący nakaz organ sądowy powinien w pierwszej kolejności określić, czy istnieją obiektywne, wiarygodne, dokładne i należycie zaktualizowane informacje świadczące o istnieniu rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego, gwarantowanego w tym postanowieniu karty, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie niezawisłości władzy sądowniczej w tym państwie członkowskim”⁵⁸.

91. W drugiej kolejności „organ sądowy wykonujący nakaz powinien zweryfikować w sposób konkretny i dokładny, w jakim stopniu nieprawidłowości stwierdzone w ramach pierwszego etapu mogą mieć wpływ na sądy wspomnianego państwa członkowskiego, które są właściwe w zakresie prowadzenia postępowania wobec zainteresowanej osoby, w świetle sytuacji osobistej tej osoby, jak również charakteru przestępstwa, za które jest ścigana, oraz kontekstu faktycznego,

⁵⁶ Zobacz w szczególności wyroki: z dnia 23 stycznia 2018 r., Piotrowski (C-367/16, EU:C:2018:27, pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo); z dnia 13 stycznia 2021 r., MM (C-414/20 PPU, EU:C:2021:4, pkt 61 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także wyrok Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach), w którym Trybunał wskazuje, że „w odniesieniu do postępowania w sprawie [europejskiego nakazu aresztowania] gwarancja poszanowania praw podstawowych jest w pierwszym rzędzie odpowiedzialnością państwa członkowskiego wydającego nakaz” (pkt 39 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁵⁷ Wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 50 i przytoczone tam orzecznictwo). W odniesieniu do pierwszego stwierdzenia konieczności przeprowadzenia dwuetapowego badania w odniesieniu do art. 47 akapit drugi karty zob. wyrok Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 47–75).

⁵⁸ Wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

w którym został wydany europejski nakaz aresztowania, oraz czy, przy uwzględnieniu informacji udzielonych przez wydające nakaz państwo członkowskie na podstawie art. 15 ust. 2 decyzji ramowej 2002/584, istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że w wypadku przekazania do tego ostatniego państwa owa osoba będzie narażona na takie ryzyko”⁵⁹.

92. W wyroku *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) w odniesieniu do procesu mianowania sędziów w wydającym nakaz państwie członkowskim Trybunał potwierdził konieczność przeprowadzenia dwuetapowego badania, jeśli chodzi o gwarancję dotyczącą sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, również nierozzerwalnie związaną z prawem podstawowym do rzetelnego procesu sądowego, ustanowionym w art. 47 akapit drugi karty, a także sprecyzował warunki i zasady stosowania tego badania.

93. Badanie dwuetapowe uzasadniały w tym przypadku trzy względy.

94. Po pierwsze, Trybunał podkreślił nierozzerwalne więzi, które istnieją – dla celów stosowania prawa podstawowego do rzetelnego procesu – między gwarancjami niezawisłości i bezstronności sędziów a dostępem do sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy⁶⁰. Po drugie, Trybunał uwypuklił konieczność wyważenia poszanowania praw podstawowych osób, o których przekazanie wniesiono, z innymi wartościami, takimi jak ochrona praw ofiar i walka z bezkarnością, która to konieczność oznacza, że wykonujący nakaz organ sądowy nie może ograniczyć swojego badania tylko do pierwszego etapu⁶¹. Po trzecie, Trybunał ostrzegł przez stanowiskiem, które skutkowałoby faktycznym zawieszeniem stosowania mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania w odniesieniu do tego państwa członkowskiego – z naruszeniem właściwości Rady Europejskiej i Rady w tym względzie⁶².

95. Uważam, że tok rozumowania przyjęty przez Trybunał w wyroku *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim), oparty w znacznej mierze na konieczności zachowania wyjątkowego charakteru odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania ze względu na podnoszone ryzyko naruszenia prawa podstawowego osoby, której dotyczy nakaz, do rzetelnego procesu sądowego przez sąd ustanowiony uprzednio na mocy ustawy, które to prawo jest uznane w art. 47 akapit drugi karty, należy przyjąć również w niniejszej sprawie.

96. W pierwszej kolejności należy stwierdzić, że ryzyko, na które powołano się w niniejszej sprawie, dotyczy naruszenia tego samego wymogu związanego z prawem podstawowym do rzetelnego procesu sądowego, a mianowicie kryterium sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, nawet jeśli w obecnym postępowaniu nie chodzi o proces mianowania sędziów w wydającym nakaz państwie członkowskim, lecz o poszanowanie norm prawnych określających odpowiednie kompetencje sądów tego państwa.

⁵⁹ Wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 53 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁶⁰ Zobacz wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 55–58 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁶¹ Zobacz wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 59–62 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁶² Zobacz wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 63–65 i przytoczone tam orzecznictwo).

97. W drugiej kolejności zbadanie w dwóch etapach oceny rzeczywistego ryzyka naruszenia tego prawa podstawowego w przypadku przekazania wydaje mi się niezbędne, aby odmowa wykonania europejskiego nakazu aresztowania oparta na takim ryzyku rzeczywiście miała charakter wyjątkowy.

98. Przeanalizuję te dwa zagadnienia kolejno.

a) Konieczność dwuetapowego badania w przypadku podnoszonego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w zakresie poszanowania norm prawnych określających właściwość sądów wydającego nakaz państwa członkowskiego

99. Wśród elementów składowych gwarancji dotyczącej sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy znajduje się wymóg, zgodnie z którym właściwość danego sądu powinna opierać się na podstawie prawnej. Warto przypomnieć, że z uwagi na to, iż w karcie zapisano prawa, które odpowiadają prawom zagwarantowanym w EKPC, art. 52 ust. 3 karty ma na celu zapewnienie koniecznej spójności między prawami w niej zawartymi a odpowiadającymi im prawami gwarantowanymi przez EKPC w sposób nienaruszający autonomii prawa Unii. Zgodnie z wyjaśnieniami dotyczącymi Karty praw podstawowych⁶³ art. 47 akapit drugi karty odpowiada art. 6 ust. 1 EKPC. W związku z tym Trybunał jest zobowiązany dbać o to, aby dokonywana przez niego wykładnia art. 47 akapit drugi karty zapewniała poziom ochrony, który nie narusza poziomu ochrony gwarantowanego przez art. 6 ust. 1 EKPC zgodnie z jego wykładnią dokonaną przez ETPC⁶⁴.

100. Pojęcie „sądu ustanowionego na mocy ustawy” wraz z pojęciem „niezależności” i „bezstronności” sądu stanowi część „wymogów instytucjonalnych” zapisanych w art. 6 ust. 1 EKPC. W orzecznictwie ETPC pojęcia te są ze sobą ściśle powiązane⁶⁵.

101. ETPC orzekł, że chociaż każdemu z instytucjonalnych wymogów art. 6 ust. 1 EKPC przyświeca określony cel, co sprawia, że stanowią one szczególne gwarancje rzetelnego procesu, to wszystkie te wymogi łączy to, że mają one na celu przestrzeganie podstawowych zasad, jakimi są rządy prawa i trójpodział władzy, przy czym trybunał ten uściślił w tym względzie, że u źródła każdego z tych wymogów znajduje się konieczność ochrony zaufania, jakie władza sądownicza winna wzbudzać wśród jednostek, oraz niezależności władzy sądowniczej od pozostałych władz⁶⁶. Trybunał Sprawiedliwości włączył te elementy definicyjne do swojego orzecznictwa⁶⁷.

⁶³ Dz.U. 2007, L 303, s. 17.

⁶⁴ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 29 marca 2022 r., Getin Noble Bank (C-132/20, zwany dalej „wyrokiem Getin Noble Bank”, EU:C:2022:235, pkt 116 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁶⁵ Zobacz wyrok ETPC z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 231).

⁶⁶ Zobacz wyrok ETPC z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, §§ 231, 233).

⁶⁷ Zobacz w szczególności wyrok Getin Noble Bank (pkt 117 i przytoczone tam orzecznictwo). Zobacz także w odniesieniu do europejskiego nakazu aresztowania wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).

102. Ponadto ETPC zinterpretował pojęcie „sądu ustanowionego ustawą” jako oznaczające „sąd ustanowiony w sposób zgodny z ustawą”⁶⁸. Podobnie jak w przypadku nieprawidłowości w procesie mianowania sędziów⁶⁹ naruszenie norm prawa wewnętrznego regulujących właściwość sądu do orzekania w danej sprawie może stać w sprzeczności z wymogiem „sądu ustanowionego ustawą”⁷⁰. „Ustawa”, o której mowa w art. 6 ust. 1 EKPC, obejmuje bowiem w szczególności ustawowe przepisy dotyczące ustanowienia i właściwości sądów⁷¹. W konsekwencji, zdaniem ETPC, „jeżeli w świetle prawa krajowego sąd nie jest właściwy do osądzenia oskarżonego, nie jest on »ustanowiony ustawą« w rozumieniu tego postanowienia”⁷².

103. W tym względzie należy uściślić, że zdaniem ETPC wprowadzenie wyrażenia „ustanowiony ustawą” w art. 6 EKPC ma na celu uniknięcie sytuacji, w której organizacja systemu sądownictwa w społeczeństwie demokratycznym zostałaby pozostawiona uznaniu władzy wykonawczej, oraz zapewnienie, by jego organizacja była regulowana ustawą uchwaloną przez parlament⁷³. Ponadto zdaniem tego trybunału „[w] państwach o skodyfikowanych systemach prawnych organizacja wymiaru sprawiedliwości nie może być też pozostawiona uznaniu samej władzy sądowniczej, co nie oznacza, że sądy nie powinny mieć pewnej swobody przy dokonywaniu wykładni rodzimego ustawodawstwa”⁷⁴.

104. Z powyższego wynika, że źródło prawne przepisów określających właściwość sądów i poszanowanie owych przepisów przez te sądy łączą się w sposób nierozzerwalny z gwarancjami niezawisłości i bezstronności sędziów. Mówiąc szerzej, przyczynia się to do zagwarantowania rządów prawa i podziału władz, chroniąc w ten sposób zaufanie, jakie władza sądownicza powinna wzbudzać u jednostek, oraz niezależność tej władzy względem innych władz.

105. Zatem gwarancje dostępu do niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy stanowią kamień węgielny prawa do rzetelnego procesu. Badanie pod kątem tego, czy organ sądowy stanowi, jeżeli pojawia się poważna wątpliwość co do jego właściwości, sąd ustanowiony na mocy ustawy, jest nieodzowne w kontekście zaufania, jakie sądy w społeczeństwie demokratycznym powinny wzbudzać u jednostki⁷⁵.

106. Stąd wniosek, że zgodnie z tym, co Trybunał orzekł w wyroku *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) w odniesieniu do procesu mianowania sędziów, wykonujący nakaz organ sądowy, w przypadku podniesienia przed

⁶⁸ Zobacz wyrok ETPC z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson* przeciwko Islandii (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 229) [tłumaczenie nieoficjalne, podobnie jak wszystkie cytaty z wyroków ETPC].

⁶⁹ Zobacz w szczególności wyrok *Getin Noble Bank* (pkt 120 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁷⁰ Zobacz wyrok ETPC z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie *Guðmundur Andri Ástráðsson* przeciwko Islandii (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 224).

⁷¹ Zobacz w szczególności wyrok ETPC z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie *Jorgic* przeciwko Niemcom (CE:ECHR:2007:0712JUD007461301, § 64).

⁷² Wyrok ETPC z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie *Jorgic* przeciwko Niemcom (CE:ECHR:2007:0712JUD007461301, § 64). I tak w wyroku z dnia 22 czerwca 2000 r. w sprawie *Coëme i in.* przeciwko Belgii (CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, §§ 107, 108) ETPC orzekł, że wymogu „sądu ustanowionego ustawą” nie spełnia belgijski *Cour de cassation* orzekający w sprawach osób oskarżonych innych niż ministrowie za przestępstwa powiązane z przestępstwami, za które ścigani byli ministrowie, ponieważ zasada powiązania nie została ustanowiona na mocy ustawy.

⁷³ Zobacz w szczególności wyroki ETPC: z dnia 22 czerwca 2000 r. w sprawie *Coëme i in.* przeciwko Belgii (CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, § 98); z dnia 25 października 2011 r. w sprawie *Richert* przeciwko Polsce (CE:ECHR:2011:1025JUD005480907, § 42).

⁷⁴ Zobacz w szczególności wyroki ETPC: z dnia 22 czerwca 2000 r. w sprawie *Coëme i in.* przeciwko Belgii (CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, § 98); z dnia 20 października 2009 r. w sprawie *Gorguiladze* przeciwko Gruzji (CE:ECHR:2009:1020JUD000431304, § 69).

⁷⁵ Zobacz analogicznie wyrok *Openbaar Ministerie* (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 58 i przytoczone tam orzecznictwo).

nim ryzyka naruszenia gwarancji dotyczącej sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy ze względu na nieprawidłowości związane z właściwością sądów wydającego nakaz państwa członkowskiego, również powinien przeprowadzić badanie dwuetapowe.

b) Dwuetapowe badanie uzasadnione koniecznością zachowania wyjątkowego charakteru odmowy wykonania nakazu opartej na podnoszonym ryzyku naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego

107. Ewentualny brak właściwości organu sądowego wydającego nakaz mógłby rodzić problemy zarówno na etapie wydawania europejskiego nakazu aresztowania, jak i wtedy, kiedy wykonanie tego nakazu pociągałoby za sobą osądzenie osoby oskarżonej przez niewłaściwy sąd. Rola, jaką wykonujący nakaz organ sądowy powinien odgrywać w razie podniesienia przed nim kwestii właściwości wydającego nakaz organu sądowego, była przedmiotem debaty przed Trybunałem.

108. Dotychczas Trybunał skupiał się przede wszystkim na uzasadnieniu konieczności przeprowadzenia przez wykonujący nakaz organ sądowy drugiego etapu badania po ukończeniu pierwszego etapu tego badania. Do Trybunału wpłynęły bowiem sprawy, w których osoba, której dotyczy wnioski, wskazywała na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w wydającym nakaz państwie członkowskim. W tym szczególnym kontekście wymóg badania dwuetapowego pozwala przede wszystkim upewnić się, że samo wykazanie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości nie prowadzi do utrudnienia stosowania decyzji ramowej 2002/584 w sytuacji, w której osoba, której dotyczy wnioski, nie jest w praktyce narażona na żadne rzeczywiste ryzyko indywidualne.

109. Tymczasem w niniejszej sprawie w grę wchodzi inne zagadnienie, ponieważ chodzi o ustalenie, czy wykonujący nakaz organ sądowy może uzasadnić odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania indywidualnym ryzykiem naruszenia gwarancji dotyczącej sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy, które nie ma źródła w istnieniu systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego. Tym samym obecnie nie chodzi o to, czy istnienie takich nieprawidłowości systemowych lub ogólnych jest *wystarczające*, lecz o to, czy jest ono *konieczne* do tego, aby wykonujący nakaz organ sądowy mógł na podstawie art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania ze względu na podnoszone ryzyko naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego na mocy art. 47 akapit drugi karty.

110. Sądzę, że istotę sporu, która toczy się w tym przedmiocie przed Trybunałem, można streścić w podany niżej sposób, przedstawiając dwie przeciwstawne tezy.

111. Zgodnie z pierwszą tezą stwierdzenie istnienia systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego nie stanowi wymaganego etapu umożliwiającego wykonującemu nakaz organowi sądowemu sprawdzenie, czy istnieje indywidualne i konkretne ryzyko naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym na mocy ustawy, które powinno przysługiwać osobie podlegającej europejskiemu nakazowi aresztowania. W tym względzie okoliczność, że w sprawach dotyczących przestrzegania art. 47 akapit drugi karty w wydającym nakaz państwie członkowskim Trybunał dotychczas wymagał przeprowadzenia przez ten organ badania dwuetapowego, wynika z faktu, że w tych sprawach konieczne było ustalenie, czy w przypadku nieprawidłowości systemowych lub ogólnych konieczny był drugi etap, dotyczący oceny ryzyka naruszenia tego prawa podstawowego na poziomie indywidualnym. Trybunał nie wypowiedział się natomiast w kwestii tego, czy pierwszy etap zawsze jest wymagany.

112. Wążąc wzajemne zaufanie i ochronę prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym na mocy ustawy, zwolennicy tej pierwszej tezy w pewien sposób przechylają zatem szalę na korzyść tego drugiego elementu. Ponadto w argumentacji na poparcie tej tezy nie przywiązują oni decydującego znaczenia do różnego charakteru praw podstawowych chronionych na podstawie karty w zależności od tego, czy są one bezwzględne, czy też mogą podlegać ograniczeniom.

113. Natomiast zgodnie z drugą tezą, jeśli chodzi o prawo podstawowe do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym na mocy ustawy, zagwarantowane w art. 47 akapit drugi karty, należałoby ściśle wymagać przestrzegania dwóch etapów, które Trybunał określił w celu uregulowania kontroli rzeczywistego ryzyka naruszenia tego prawa w wydającym nakaz państwie członkowskim, prowadzonej przez organ sądowy wykonujący nakaz. Ponieważ weryfikacja przeprowadzona w tym względzie przez wykonujący nakaz organ sądowy powinna mieć charakter wyjątkowy, aby nie zagrozić wzajemnym zaufaniu, jakim państwa członkowskie powinny się darzyć co do prawidłowego funkcjonowania swoich systemów sędziowskich, oznacza to, że stwierdzenie istnienia nieprawidłowości systemowych lub ogólnych w wydającym nakaz państwie członkowskim jest konieczne. Jedynie takie nieprawidłowości mogą bowiem stwarzać rzeczywiste ryzyko pogwałcenia istoty tego prawa, czy w każdym razie rzeczywiste ryzyko wystarczająco poważnego naruszenia tego prawa. Niektórzy zwolennicy tej tezy przyznali, że w tym względzie może istnieć różnica w zależności od tego, czy podnoszone ryzyko naruszenia dotyczy prawa takiego jak chronione przez art. 4 karty, które ma charakter bezwzględny, czy też takiego jak prawo gwarantowane w art. 47 akapit drugi karty, które może być ograniczone.

114. Zatem, mówiąc prościej, zwolennicy tej drugiej tezy przypisują większą wagę wzajemnemu zaufaniu, które wykonujący nakaz organ sądowy może zakwestionować jedynie w wyjątkowych przypadkach, przy czym przypadki te w odniesieniu do art. 47 akapit drugi karty powinny zawsze charakteryzować się istnieniem systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego.

115. Moją przychylność zdobyła ta druga teza, ponieważ przyczynia się ona – poprzez uznanie odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania za wyjątek, który powinien podlegać ścisłej wykładni – do zagwarantowania skuteczności systemu współpracy sądowej między państwami członkowskimi, którego nakaz ten stanowi jeden z istotnych elementów.

116. W związku z tym niezbędne wydaje mi się zachowanie w możliwie najszerszym zakresie podziału obowiązków ciężących na wydającym nakaz państwie członkowskim i na wykonującym nakaz państwie członkowskim. Jak już wcześniej wskazałem, obowiązek zapewnienia, że decyzja o wydaniu europejskiego nakazu aresztowania jest zgodna z prawami przysługującymi osobie, której wniosek dotyczy, na podstawie prawa Unii, do których należą prawa podstawowe chronione przez kartę, należy przede wszystkim do wydającego nakaz państwa członkowskiego. Wydające nakaz państwo członkowskie powinno w związku z tym zapewnić tej osobie skuteczną ochronę sądową, w szczególności poprzez ustanowienie środków zaskarżenia niezbędnych do przeprowadzenia tej kontroli⁷⁶. Jeśli nie można wykazać żadnych systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, wykonujący nakaz organ sądowy nie ma podstaw, by wątpić, czy dzięki mechanizmowi środków zaskarżenia na drodze sądowej dostępnych w tym państwie

⁷⁶ Przypominam w tym względzie, że „Unia jest unią prawa, w której podmioty prawa są uprawnione do zakwestionowania przed sądem zgodności z prawem każdej decyzji lub każdego innego aktu krajowego dotyczącego zastosowania wobec nich aktu Unii”; zob. w szczególności wyroki: z dnia 27 lutego 2018 r., Associação Sindical dos Juizes Portugueses (C-64/16, EU:C:2018:117, pkt 31 i przytoczone tam orzecznictwo); a także Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (pkt 49).

członkowskim zainteresowana osoba będzie mogła żądać stwierdzenia i w razie potrzeby skorygowania lub ukarania ewentualnego naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, zagwarantowanego w art. 47 akapit drugi karty. W tym względzie z dyskusji przed Trybunałem wynika, że osoby, wobec których toczy się postępowanie karne rozpatrywane w postępowaniu głównym, dysponują środkami zaskarżenia w wydającym nakaz państwie członkowskim pozwalającymi poddać kontroli przestrzeganie tego prawa podstawowego aż do instancji Tribunal Constitucional (trybunału konstytucyjnego)⁷⁷. Dodam, że w większości przypadków trudności związane z właściwością sądów są rozwiązywane przez przepisy proceduralne prawa krajowego, które najlepiej są w stanie zastosować sądy wydającego nakaz państwa członkowskiego i zapewnić w ten sposób ochronę prawa podstawowego do osądzenia przez sąd ustanowiony na mocy ustawy.

117. Zatem w braku zarzutów dotyczących systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, polegających w szczególności na nieprawidłowościach w systemie sędziowskim tego państwa, które mogłyby stanowić przeszkodę dla stwierdzenia naruszenia omawianego prawa podstawowego i ewentualnie skorygowania go lub ukarania przez sąd tego państwa, zasada wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi powinna funkcjonować w pełni, tak aby można było osiągnąć cel w postaci przyspieszenia i uproszczenia współpracy sądowej, który realizuje decyzja ramowa 2002/584⁷⁸.

118. Tymczasem umożliwienie wykonującemu nakaz organowi sądowemu badania w konkretnych przypadkach poszanowania prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim pomimo braku systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego tego państwa członkowskiego prowadziłoby do znacznego utrudnienia zadania tego organu, co byłoby sprzeczne z wymogami skuteczności i szybkości przekazania. Okoliczności faktyczne leżące u podstaw niniejszej sprawy świadczą zresztą o trudnościach, z jakimi ma do czynienia wykonujący nakaz organ sądowy, gdy próbuje stosować, interpretować czy chociażby zrozumieć przepisy proceduralne wydającego nakaz państwa członkowskiego.

119. W konsekwencji moim zdaniem wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach, charakteryzujących się istnieniem systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, może dojść do zmiany podziału obowiązków między wydający nakaz organ sądowy a wykonujący nakaz organ sądowy, umożliwiającą temu ostatniemu zweryfikowanie, czy to państwo członkowskie rzeczywiście przestrzegało w konkretnym przypadku prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, zagwarantowanego w art. 47

⁷⁷ W przedmiocie podobnego podejścia w dziedzinie współpracy sądowej w sprawach cywilnych zob. wyrok z dnia 22 grudnia 2010 r., Aguirre Zarraga (C-491/10 PPU, EU:C:2010:828, pkt 69–74). Należy zauważyć, że na rozprawie potwierdzono, iż L. Puig Gordi wniósł do Tribunal Constitucional (trybunału konstytucyjnego) „recurso de amparo” (skargę o ochronę praw podstawowych i podstawowych wolności).

⁷⁸ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 28 kwietnia 2022 r., C i CD (Przeszkody prawne w wykonaniu decyzji o przekazaniu) (C-804/21 PPU, EU:C:2022:307, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).

akapit drugi karty⁷⁹. Innymi słowy, jedynie w przypadku systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego można odstąpić w drodze wyjątku od zasady, zgodnie z którą wykonujący nakaz organ sądowy nie powinien przeprowadzać weryfikacji poszanowania praw podstawowych w wydającym nakaz państwie członkowskim, zgodnie z tym, co Trybunał wskazał w pkt 192 swojej opinii 2/13 (Przystąpienie Unii do EKPC). Zasada ta wymaga bowiem, aby dopuszczenie wyjątkowych okoliczności było ściśle ograniczone⁸⁰.

120. W tym względzie z orzecznictwa Trybunału jasno wynika, że pierwszy etap badania, które powinien przeprowadzić wykonujący nakaz organ sądowy, stanowi konieczny warunek wstępny przejścia do drugiego etapu tego badania. W ramach tego drugiego etapu bowiem „wykonujący nakaz organ sądowy powinien ocenić, czy systemowe lub ogólne nieprawidłowości stwierdzone na pierwszym etapie tego badania mogą skonkretyzować się w wypadku przekazania danej osoby do wydającego nakaz państwa członkowskiego i czy, w szczególnych okolicznościach sprawy, ta osoba jest zatem narażona na rzeczywiste ryzyko naruszenia jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, określonego w art. 47 akapit drugi karty”⁸¹. Jak słusznie wskazuje Komisja, oba etapy badania, które ma przeprowadzić wykonujący nakaz organ sądowy, mają charakter kumulatywny i następują po sobie w toku analizy, a organ ów powinien przestrzegać ich kolejności.

121. Ponadto analogicznie do rozstrzygnięcia Trybunału w pkt 62 wyroku Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) uważam, że gdyby weryfikacja ryzyka naruszenia tego prawa podstawowego w konkretnym przypadku sama w sobie wystarczała do tego, aby umożliwić wykonującemu nakaz organowi sądowemu ewentualną odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania, mnożenie kontroli, które organ ten mógłby przeprowadzić w tym względzie, mogłoby zagrozić realizacji celu walki z bezkarnością, przyświecającego decyzji ramowej 2002/584, a także ewentualnie innych wartości, takich jak konieczność poszanowania praw podstawowych osób poszkodowanych w odnośnych przestępstwach⁸².

122. Podsumowując, wykonujący nakaz organ sądowy może stwierdzić istnienie w wydającym nakaz państwie członkowskim rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu gwarantowanego w art. 47 akapit drugi karty jedynie w obliczu poważnych trudności w funkcjonowaniu systemu sądowego owego państwa, stwierdzonych w sposób

⁷⁹ Zobacz w tym względzie opinia rzecznika generalnego E. Tancheva w sprawie Minister for Justice and Equality (Nieprawidłowości w systemie sądownictwa) (C-216/18 PPU, EU:C:2018:517), powołująca się on na wyrok Supreme Court (sądu najwyższego, Irlandia) z dnia 4 maja 2007 r., The Minister for Justice Equality and Law Reform przeciwko Brennan [(2007) IECH 94], w którym sąd ten orzekł, że jedynie w obliczu wyjątkowych okoliczności, „takich jak oczywiste i fundamentalne uchybienia systemu wymiaru sprawiedliwości w państwie wnioskującym”, naruszenie praw ustanowionych w art. 6 EKPC może uzasadniać odmowę przekazania na podstawie ustawy o europejskim nakazie aresztowania (przypis 47). Zobacz również wyrok Cour de cassation (sądu kasacyjnego, Francja) z dnia 10 maja 2022 r. (nr 22-82.379, FR:CCASS:2022:CR00676), w którym sąd ten orzekł, że „z orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej wynika, że zasada wzajemnego uznawania, na której opiera się system europejskiego nakazu aresztowania, sama opiera się na wzajemnym zaufaniu między państwami członkowskimi co do tego, że ich odpowiednie krajowe porządki prawne są zdolne do udzielenia równoważnej i skutecznej ochrony praw podstawowych uznanych na poziomie Unii oraz że w konsekwencji nie jest zadaniem państwa wykonującego nakaz, w wypadku systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w państwie wydającym nakaz, zapewnienie kontroli przestrzegania praw podstawowych w tym ostatnim państwie” (pkt 14, wyróżnienie moje).

⁸⁰ Zobacz w tym względzie D. Spielmann, P. Voyatzis, Le mandat d’arrêt européen entre Luxembourg et Strasbourg: du subtil exercice d’équilibriste entre la CJUE et la Cour EDH, w: *Sa justice. L’Espace de Liberté, de Sécurité et de Justice. Liber amicorum en hommage à Yves Bot*, Bruxelles, Bruylant 2022, s. 256. Jak podnoszą ci autorzy, jednym z wyzwań, którym powinien sprostać Trybunał, jest z pewnością uniknięcie pewnej „banalizacji” wyjątkowych okoliczności, która naruszałaby zasadę wzajemnego zaufania i skuteczność mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania (s. 300).

⁸¹ Wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 82, wyróżnienie moje).

⁸² Zobacz wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 60).

rygorystyczny i z wystarczającą pewnością na podstawie obiektywnych, wiarygodnych, dokładnych i należycie zaktualizowanych informacji. Wynika to moim zdaniem z realizacji przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości oraz bardziej konkretnie z płynnego i skutecznego wdrożenia mechanizmu przekazywania wprowadzonego decyzją ramową 2002/584, którego podstawą jest wzajemne zaufanie i domniemanie, iż pozostałe państwa członkowskie przestrzegają prawa Unii, a w szczególności praw podstawowych chronionych kartą.

123. Uważam, że Trybunał powinien utrzymać takie podejście w dziedzinie europejskiego nakazu aresztowania, nawet jeśli w dziedzinie azylu przyjął podejście bardziej elastyczne w przypadku przekazania osoby ubiegającej się o azyl do państwa członkowskiego odpowiedzialnego za rozpatrzenie jej wniosku. Obie te dziedziny realizują bowiem różne cele⁸³. Ponadto takie podejście oparte na indywidualnym i niesystemowym ryzyku naruszenia praw podstawowych dotyczy art. 4 karty, czyli prawa bezwzględne⁸⁴. Natomiast prawo do rzetelnego procesu sądowego ustanowione w art. 47 akapit drugi karty może podlegać ograniczeniom.

124. Tymczasem celu polegającego na ustanowieniu szybkiego i skutecznego systemu przekazywania osób w powiązaniu z celem walki z bezkarnością nie da się pogodzić ze zbyt szeroką możliwością kontrolowania przez wykonujący nakaz organ sądowy istnienia ryzyka naruszenia praw podstawowych w wydającym nakaz państwie członkowskim, w szczególności w odniesieniu do prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, które nie stanowi prawa absolutnego⁸⁵.

125. Podkreślam ponadto, że dla prawidłowego funkcjonowania mechanizmu europejskiego nakazu aresztowania ważne jest, aby nie upoważniać wykonującego nakaz organu sądowego do przeprowadzenia kontroli, której organ ten przeprowadzić nie jest w stanie. Czynność polegająca na weryfikacji przez taki organ właściwości wydającego nakaz organu sądowego do osądzenia osób objętych europejskim nakazem aresztowania i do wydania takiego nakazu należy z natury rzeczy

⁸³ Zobacz w tym względzie F. Billing, *Limiting mutual trust on fundamental rights grounds under the European arrest warrant and lessons learned from transfers under Dublin III*, *New Journal of European Criminal Law*, SAGE Journals, 2020, vol. 11(2), s. 184.

⁸⁴ Jak wynika w szczególności z wyroku z dnia 16 lutego 2017 r., C.K. i in. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127), zakaz poniżającego traktowania albo karania, przewidziany w art. 4 karty, ma fundamentalne znaczenie w zakresie, w jakim ma on charakter bezwzględny, jako że jest ściśle związany z poszanowaniem godności człowieka, o której mowa w art. 1 karty (pkt 59 i przytoczone tam orzecznictwo, a także pkt 69). Stwierdzenie to skłoniło Trybunał do uznania możliwości, że przekazanie osoby ubiegającej się o azyl, której stan zdrowia jest szczególnie ciężki, może samo w sobie spowodować rzeczywiste ryzyko jej nieludzkiego lub poniżającego traktowania w rozumieniu art. 4 karty, i to nawet jeśli nie istnieją istotne powody ku temu, by przypuszczać, że w procedurze azylowej i w warunkach przyjmowania osób ubiegających się o azyl w Republice Chorwacji występują systemowe nieprawidłowości (pkt 71, 73). Zobacz także wyrok z dnia 19 marca 2019 r., Jawo (C-163/17, EU:C:2019:218, pkt 78, 87). W pkt 95 tego wyroku Trybunał wskazuje, że przyjęte przez niego rozstrzygnięcie wymaga wykazania wyjątkowych okoliczności. I tak „nie można całkowicie wykluczyć, że osoba ubiegająca się o ochronę międzynarodową może wykazać istnienie wyjątkowych właściwych dla niej okoliczności, które powodują, że w przypadku przekazania do państwa w pierwszej kolejności odpowiedzialnego za rozpatrzenie jej wniosku o udzielenie ochrony międzynarodowej znalazłaby się ona, ze względu na jej szczególnie stopień narażenia, niezależnie od jego woli oraz osobistych wyborów, w sytuacji skrajnej deprivacji materialnej [...], po udzieleniu jej ochrony międzynarodowej”.

⁸⁵ Dyskusja, która odbyła się przed Trybunałem, pokazała, że w dziedzinie europejskiego nakazu aresztowania stanowisko bardziej zniuansowane i otwarte na akceptację zagrożeń niesystemowych może być brane pod uwagę, gdy w grę wchodzi ochrona prawa podstawowego o charakterze bezwzględnym, takiego jak chronione przez art. 4 karty. Komisja przyznała na rozprawie, że jeśli chodzi o ryzyko naruszenia tego prawa podstawowego, na przykład ze względu na szczególne cechy osoby, której dotyczy wniosek o przekazanie, wykonujący nakaz organ sądowy mógłby odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania nawet w braku systemowych nieprawidłowości w wydającym nakaz państwie członkowskim. Wydaje mi się, że w odniesieniu do takiego podejścia należy zwrócić uwagę na możliwość przewidzianą w art. 23 ust. 4 decyzji ramowej 2002/584, który stanowi: „[w]yjątkowo przekazanie może być czasowo odroczone z ważnych przyczyn natury humanitarnej, na przykład gdy zachodzą poważne podstawy do przypuszczenia, że zagrazi to w sposób ewidentny życiu lub zdrowiu osoby, której dotyczy wniosek [nakaz]. Wykonanie europejskiego nakazu aresztowania ma miejsce w terminie możliwie najkrótszym po ustąpieniu tych podstaw”. Zobacz w tym względzie F. Billing, *Limiting mutual trust on fundamental rights grounds under the European arrest warrant and lessons learned from transfers under Dublin III*, *New Journal of European Criminal Law*, SAGE Journals, 2020, vol. 11(2), s. 197. W kwestii, czy i w jakim zakresie wykonujący nakaz organ sądowy mógłby odmówić przekazania osoby, której dotyczy nakaz, jeżeli osoba ta cierpi na chorobę, która może ulec zaostrzeniu w wypadku wykonania europejskiego nakazu aresztowania, zob. sprawa w toku E.D.L. przeciwko Presidente del Consiglio dei Ministri (C-699/21).

do sądów wydającego nakaz państwa członkowskiego, które są w stanie najlepiej interpretować i stosować przepisy proceduralne należące do porządku prawnego tego państwa członkowskiego. W braku systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego tego państwa członkowskiego wykonujący nakaz organ sądowy nie powinien przeprowadzać weryfikacji, która byłaby wyrazem podejrzliwości wobec sądów wydającego nakaz państwa członkowskiego. Takie działanie, prowadzące do rezultatu dokładnie odwrotnego niż pierwotne założenie budowania współpracy sądowej w sprawach karnych na fundamencie jednocześnie wzajemnego uznawania i wzajemnego zaufania, otworzyłyby drogę do zburzenia tej pieczołowicie wznoszonej budowli.

126. Należy również moim zdaniem powstrzymać się od stosowania w sposób mechaniczny w kontekście podnoszonego naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi karty, rozwiązania przyjętego przez Trybunał w odniesieniu do istnienia środka zaskarżenia umożliwiającego osobom osadzonym zakwestionowanie przed sądem zgodności z prawem warunków pozbawienia wolności w świetle art. 4 karty, w wydającym nakaz państwie członkowskim, które to rozwiązanie polega na tym, iż taki środek zaskarżenia „nie może sam wystarczyć do wykluczenia istnienia rzeczywistego niebezpieczeństwa, że zainteresowana osoba będzie poddana nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu w wydającym nakaz państwie członkowskim w rozumieniu art. 4 wspomnianej karty”⁸⁶. O ile bowiem zdaniem Trybunału taka kontrola sądowa może zostać wzięta pod uwagę przez wykonujący nakaz organ sądowy przy całościowej ocenie warunków planowanego osadzenia osoby objętej europejskim nakazem aresztowania, o tyle kontrola ta „jako taka nie jest w stanie wykluczyć niebezpieczeństwa, że osoba ta w następstwie jej przekazania będzie poddana traktowaniu niezgodnemu z art. 4 karty z uwagi na dotyczące jej warunki pozbawienia wolności”⁸⁷.

127. Uważam w tym względzie, że sytuację, w której podnoszone jest ryzyko naruszenia w przypadku przekazania osoby, której dotyczy wnioski, jej prawa podstawowego do rzetelnego procesu sądowego przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi karty, należy odróżnić od sytuacji, w której podnoszone jest ryzyko naruszenia art. 4 karty ze względu na warunki pozbawienia wolności w wydającym nakaz państwie członkowskim⁸⁸. W braku systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego możliwość skutecznej ochrony sądowej w tym państwie członkowskim prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi karty, wydaje mi się decydująca dla wykluczenia istnienia rzeczywistego ryzyka naruszenia tego prawa. Jeśli chodzi bowiem o aspekty proceduralne, kontrola sądowa w wydającym nakaz państwie członkowskim może usunąć ewentualną nieprawidłowość w odniesieniu do właściwości wydającego nakaz organu sądowego.

⁸⁶ Zobacz wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Generalstaatsanwaltschaft (Warunki pozbawienia wolności na Węgrzech) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, pkt 73).

⁸⁷ Zobacz wyrok z dnia 25 lipca 2018 r., Generalstaatsanwaltschaft (Warunki pozbawienia wolności na Węgrzech) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:589, pkt 74).

⁸⁸ Również w tym przypadku charakter praw podstawowych może mieć wpływ na przyjęty tok rozumowania. Zobacz w tym względzie opinia rzecznika generalnego M. Camposa Sáncheza-Bordony w sprawie Generalstaatsanwaltschaft (Warunki pozbawienia wolności na Węgrzech) (C-220/18 PPU, EU:C:2018:547), który wskazał, że „jako że w ostatecznym rozrachunku jest to gwarancja prawa bezwzględne, któremu ze względu na jego charakter należy zapewnić ochronę raczej prewencyjną niż naprawczą, uważam, że bez względu na jego istotność istnienie skutecznego systemu środków odwoławczych może nie wystarczyć, jeżeli wykonujący nakaz sąd żywi zasadne wątpliwości co do ewentualności, że konkretny ścigany może w sposób bezpośredni być narażony na nieludzkie lub poniżające traktowanie, niezależnie od następczego zadośćuczynienia temu naruszeniu za pomocą skutecznych sądowych środków odwoławczych w państwie wydającym nakaz” (pkt 57). Jak wskazał rząd belgijski na rozprawie, jeśli chodzi o prawo podstawowe chronione przez art. 4 karty, wykorzystanie środka zaskarżenia do sądu nie zawsze pozwala na usunięcie podnoszonego naruszenia, ponieważ może ono mieć miejsce przed jego rozpoznaniem.

128. Analizę pytań prejudycjalnych od trzeciego do szóstego zakończę kilkoma uwagami na temat przedmiotu pierwszego etapu badania, które powinien przeprowadzić wykonujący nakaz organ sądowy.

129. W tym względzie z orzecznictwa Trybunału wynika, że „[w] ramach pierwszego etapu tego badania wykonujący nakaz organ sądowy powinien ocenić, ogólnie, istnienie rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu, w szczególności związanego z [...] naruszeniem wymogu istnienia sądu ustanowionego ustawą, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości istniejące w tym państwie członkowskim”⁸⁹. Ocena taka zakłada „całościową ocenę”⁹⁰, która powinna opierać się na „obiektywn[y]ch, wiarygodn[y]ch, dokładn[y]ch i należycie zaktualizowan[y]ch informacj[ach]”⁹¹. Taka sama ocena powinna być przeprowadzona w świetle standardu ochrony prawa podstawowego zagwarantowanego w art. 47 akapit drugi karty⁹². W tym względzie Trybunał orzekł w odniesieniu do procedury mianowania sędziów, że nie każda nieprawidłowość w tej procedurze stanowi naruszenie prawa podstawowego do sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu tego przepisu⁹³. Zdaniem Trybunału oznacza to, że tego rodzaju nieprawidłowość musi mieć szczególny charakter i wagę⁹⁴.

130. Trybunał przyjął zatem standard ochrony tego prawa podstawowego porównywalny z tym, jaki wynika z orzecznictwa ETPC. O ile trybunał ten uważa bowiem, że jest właściwy do zbadania, czy prawo krajowe przestrzega wymogu sądu ustanowionego na mocy ustawy, o tyle twierdzi jednak, że z uwagi na ogólną zasadę, zgodnie z którą dokonywanie wykładni przepisów prawa krajowego należy w pierwszej kolejności do sądów krajowych, trybunał ten nie może podawać w wątpliwość przyjętej przez nie wykładni, chyba że doszło do rażącego naruszenia tych przepisów⁹⁵. Z tych elementów wywiezionych z orzecznictwa ETPC wnioskuję, że naruszenie art. 6 ust. 1 EKPC może zostać stwierdzone jedynie w przypadku oczywistego naruszenia przepisów prawa krajowego dotyczących właściwości organów sądowych, które wykraczałoby poza zakres swobody w wykładni tego prawa, jaką należy przyznać sądom krajowym.

⁸⁹ Wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 67 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁹⁰ Wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 74, 77).

⁹¹ Wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁹² Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 68 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁹³ Zobacz wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 72).

⁹⁴ Zobacz w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 73 i przytoczone tam orzecznictwo).

⁹⁵ Zobacz w szczególności wyrok ETPC z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie Jorgic przeciwko Niemcom (CE:ECHR:2007:0712JUD007461301, § 65). Trybunał ten wyjaśnił również, że „przy badaniu, czy doszło do naruszenia przepisów krajowych mających znaczenie w danej sprawie, Trybunał co do zasady przychylił się do wykładni i sposobu stosowania prawa krajowego przyjętych przez sądy krajowe, chyba że ich wnioski są arbitralne lub oczywiście nieracjonalne”; zob. wyrok ETPC z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 251).

W konsekwencji aby uznać, że doszło do naruszenia podstawowych zasad leżących u podstaw wymogu „sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, wymagany jest wysoki próg wagi tego naruszenia⁹⁶.

131. Wymaganie od wykonującego nakaz organu sądowego, aby weryfikował występowanie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego w celu wykazania istnienia rzeczywistego ryzyka naruszenia w tym państwie członkowskim prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi karty, wydaje mi się spójne z wymogiem wysokiego progu wagi, jaki ETPC przyjął w dziedzinie naruszenia prawa do „sądu ustanowionego ustawą” w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC. Ponadto ETPC w wielu sprawach uwzględniał specyfikę przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości opartej na zasadzie wzajemnego uznawania, potrzebę pogodzenia wielu wchodzących w grę interesów, a także konieczność oparcia się przez wykonujący nakaz organ sądowy na wystarczającej podstawie faktycznej⁹⁷.

132. Podsumowując, kryterium systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego jest wyrazem tego, że do odmowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania może prowadzić jedynie ryzyko naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu, przekraczające wysoki próg wagi. Kryterium to, które przyczynia się do zapewnienia, że taka odmowa ma charakter wyjątkowy, w ostatecznym rozrachunku chroni niezbędną równowagę między ochroną tego prawa podstawowego a celami interesu ogólnego realizowanymi przez mechanizm europejskiego nakazu aresztowania.

133. Z całości powyższych rozważań wnioskuję, że wykonujący nakaz organ sądowy nie może odmówić wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeżeli – tak jak czyni sam sąd apelacyjny – wyklucza istnienie systemowych lub ogólnych nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, lecz wyraża wątpliwości co do poszanowania prawa podstawowego do rzetelnego procesu osoby, której dotyczy wnioski o przekazanie, opierając się na raporcie Grupy Roboczej ds. Arbitralnych Zatrzymań i na wyrokach ETPC, które – chociaż co do zasady mogą stanowić środki dowodowe⁹⁸ – w niniejszej sprawie nie wykazują istnienia takich nieprawidłowości w rozpatrywanym państwie członkowskim. Dodam, że odmowy wykonania nakazu nie można oprzeć na niepewnej wykładni prawa procesowego wydającego nakaz państwa członkowskiego ani nie można działać w ten sposób, nie zwróciwszy się do wydającego nakaz organu sądowego na podstawie art. 15 ust. 2

⁹⁶ Zobacz w odniesieniu do zarzucanych naruszeń wymogu „sądu ustanowionego ustawą” w procedurze mianowania sędziów wyrok ETPC z dnia 1 grudnia 2020 r. w sprawie Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (CE:ECHR:2020:1201JUD002637418, § 234). ETPC przyjął w tym wyroku test składający się z trzech kumulatywnych etapów (§ 243). Po pierwsze, trybunał ów uważa, że co do zasady musi istnieć oczywiste naruszenie prawa krajowego (§ 244). Po drugie, rozpatrywane naruszenie należy analizować w świetle przedmiotu i celu wymogu „sądu ustanowionego ustawą”, które służą do zapewnienia, by władza sądownicza mogła wykonywać swoje zadania w sposób wolny od jakiegokolwiek nieuzasadnionej ingerencji, co pozwoli utrzymać rządy prawa i podział władz, zatem naruszenie prawa do „sądu ustanowionego ustawą” mogą stanowić jedynie nieprawidłowości dotyczące podstawowych zasad procedury mianowania sędziów, czyli takie, które unicestwiają istotę tego prawa (§ 246, 247). Po trzecie, ETPC stoi na stanowisku, że istotną rolę przy ustalaniu, czy określona nieprawidłowość pociąga za sobą naruszenie prawa do „sądu ustanowionego ustawą”, odgrywa ewentualna kontrola przez sądy krajowe – w świetle praw, jakie EKPC gwarantuje każdemu człowiekowi – skutków prawnych nieprawidłowości w zakresie przepisów prawa wewnętrznego regulujących mianowanie sędziów (§ 248). Warto jest, mim zdaniem, porównać ów trzeci etap z przedstawionym przez mnie rozumowaniem na temat wagi kontroli sądowej, w wydającym nakaz państwie członkowskim, przestrzegania prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi karty.

⁹⁷ Zobacz w szczególności wyrok ETPC z dnia 9 lipca 2019 r. w sprawie Castaño przeciwko Belgii (CE:ECHR:2019:0709JUD000835117).

⁹⁸ Zobacz w szczególności wyrok Aranyosi i Căldăraru (pkt 89).

decyzji ramowej 2002/584 o zaktualizowane informacje i informacje uzupełniające na temat istnienia środków zaskarżenia i stanu debaty sądowej w tym państwie członkowskim w kwestii tego, czy właściwość owego organu jest zgodna z rzeczoną prawem podstawowym⁹⁹.

134. W świetle całości powyższych rozważań proponuję, aby Trybunał odpowiedział na pytania prejudycjalne od trzeciego do szóstego, że wykładni art. 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584 należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji, gdy wykonujący nakaz organ sądowy, mający zadecydować o przekazaniu osoby wskazanej w europejskim nakazie aresztowania wydanym w celu prowadzenia postępowania karnego, nie posiada informacji, które mogłyby w drodze całościowej oceny opartej na obiektywnej, wiarygodnej, dokładnej i należycie zaktualizowanej informacji wykazać istnienie rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi karty, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, wspomniany organ nie może odmówić uwzględnienia rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania.

D. W przedmiocie pytania siódmego

135. Poprzez siódme pytanie prejudycjalne sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy decyzję ramową 2002/584 należy interpretować w ten sposób, że stoi ona na przeszkodzie wydaniu przez wydający nakaz organ sądowy nowego europejskiego nakazu aresztowania wobec tej samej osoby, skierowanego do tego samego organu sądowego wykonującego nakaz, jeżeli organ ten odmówił wykonania wcześniejszego europejskiego nakazu aresztowania na warunkach sprzecznych z prawem Unii.

136. W tym względzie pragnę stwierdzić na wstępie, że decyzja ramowa 2002/584 nie zawiera żadnego przepisu ograniczającego wydawanie europejskich nakazów aresztowania. Ponadto Trybunał przyznał już przy okazji badania dopuszczalności, że w stosunku do tej samej osoby, której dotyczy wnioski, może zostać wydanych kolejno szereg europejskich nakazów aresztowania¹⁰⁰.

137. Cel w postaci walki z bezkarnością realizowany przez decyzję ramową 2002/584 przemawia zresztą za możliwością wydania szeregu europejskich nakazów aresztowania wobec tej samej osoby i skierowanych do tego samego organu sądowego wykonującego nakaz w celu ścigania tej osoby w postępowaniu karnym lub wykonania orzeczonej wobec niej kary. W tych okolicznościach nałożenie ograniczenia liczby europejskich nakazów aresztowania, które mogą zostać wydane, prowadziłyby do podważenia skuteczności systemu współpracy sądowej między państwami członkowskimi i osłabienia wysiłków zmierzających do skutecznego karania przestępstw w przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości.

138. Argumenty te są tym bardziej istotne wtedy, kiedy wcześniejsza odmowa wykonania nakazu okazała się sprzeczna z prawem Unii. W sytuacji takiej jak rozpatrywana w postępowaniu głównym wydający nakaz organ sądowy powinien mieć możliwość wyciągnięcia konsekwencji z wykładni decyzji ramowej 2002/584, o którą się zwrócił i którą Trybunał przedstawił mu

⁹⁹ W tym względzie należy przypomnieć, że zdaniem Trybunału „wydające nakaz organy sądowe i organy go wykonujące muszą – w celu zapewnienia skutecznej współpracy w sprawach karnych – w pełni korzystać z instrumentów przewidzianych między innymi w [...] art. 15 decyzji ramowej 2002/584, aby wzmacniać wzajemne zaufanie leżące u podstaw tej współpracy”; zob. w szczególności wyrok Openbaar Ministerie (Sąd ustanowiony na mocy ustawy w wydającym nakaz państwie członkowskim) (pkt 49 i przytoczone tam orzecznictwo).

¹⁰⁰ Zobacz podobnie wyroki: AY (Europejski nakaz aresztowania – Świadek) i Spetsializirana prokuratura (Pouczenie o prawach).

w wyroku wydanym w trybie prejudycjalnym, i w razie potrzeby wydania nowego europejskiego nakazu aresztowania. W tym kontekście organ ten jest oczywiście zobowiązany do zbadania kwestii, czy w świetle konkretnych okoliczności sprawy wydanie nowego nakazu ma charakter proporcjonalny¹⁰¹.

IV. Wnioski

139. W świetle całości powyższych rozważań proponuję Trybunałowi, by na pytania przedstawione przez Tribunal Supremo (sąd najwyższy, Hiszpania) odpowiedział następująco:

- 1) Decyzję ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi, zmienioną decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r., należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala ona wykonującemu nakaz organowi sądowemu na odmowę wykonania europejskiego nakazu aresztowania w oparciu o podstawę odmowy wykonania przewidzianą w jego prawie krajowym, która nie została ustanowiona w tej decyzji ramowej. Natomiast rzeczona decyzja ramowa nie stoi na przeszkodzie przepisowi krajowemu, który wdraża art. 1 ust. 3 tej decyzji ramowej i przewiduje w związku z tym możliwość odmowy przez wykonujący nakaz organ sądowy wykonania europejskiego nakazu aresztowania, jeżeli ma on poważne podstawy, by sądzić, że jego wykonanie skutkowałoby naruszeniem praw podstawowych zainteresowanej osoby, pod warunkiem że przepis ten jest stosowany zgodnie z orzecznictwem Trybunału określającym w sposób ścisły warunki, w jakich taka odmowa może nastąpić.
- 2) Artykuł 6 ust. 1 decyzji ramowej 2002/584, zmienionej decyzją ramową 2009/299, należy interpretować w ten sposób, że nie zezwala on wykonującemu nakaz organowi sądowemu na skontrolowanie, czy wydający nakaz organ sądowy jest właściwy na mocy prawa wydającego nakaz państwa członkowskiego do wydania europejskiego nakazu aresztowania.
- 3) Artykuł 1 ust. 3 decyzji ramowej 2002/584, zmienionej decyzją ramową 2009/299, należy interpretować w ten sposób, że w sytuacji, gdy wykonujący nakaz organ sądowy, mający zadecydować o przekazaniu osoby wskazanej w europejskim nakazie aresztowania wydanym w celu prowadzenia postępowania karnego, nie posiada informacji, które mogłyby w drodze całościowej oceny opartej na obiektywnej, wiarygodnej, dokładnej i należycie zaktualizowanej informacji wykazać istnienie rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do rzetelnego procesu przed sądem ustanowionym uprzednio na mocy ustawy, gwarantowanego przez art. 47 akapit drugi Karty praw podstawowych Unii Europejskiej, ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w funkcjonowaniu systemu sądowego wydającego nakaz państwa członkowskiego, wspomniany organ nie może odmówić uwzględnienia rozpatrywanego europejskiego nakazu aresztowania.
- 4) Decyzję ramową 2002/584, zmienioną decyzją ramową 2009/299, należy interpretować w ten sposób, że nie stoi ona na przeszkodzie wydaniu przez wydający nakaz organ sądowy nowego europejskiego nakazu aresztowania wobec tej samej osoby, skierowanego do tego samego organu sądowego wykonującego nakaz, jeżeli organ ten odmówił wykonania wcześniejszego europejskiego nakazu aresztowania na warunkach sprzecznych z prawem Unii, po zbadaniu, czy wydanie nowego nakazu ma charakter proporcjonalny.

¹⁰¹ Zobacz w szczególności wyrok z dnia 27 maja 2019 r., PF (Prokurator generalny Litwy) (C-509/18, EU:C:2019:457, pkt 49).